

imponi sandaracæ, sulphuris sing. p. ii. *. nitri, auripigmenti, singulorū. p. ii. *. resinæ liquidæ. p. viii. *. Tertioq; id die resoluendum est. Sub quo medicamento vitiosi vngues cadunt, & in eorum locum meliores renascuntur.

LIBER SEPTIMVS

De chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis esse Chirurgus debeat, & quid in hoc libro describatur.

ERTIAM esse medicinæ partem, quæ manu curet, & vulgo notū, & à me propositum est. Ea non quidem medicamenta atque victus rationem omittit, sed manu tamen plurimum præstat, estque eius effectus inter omnes medicinæ partes euentissimus. Si-

quidem in morbis cum multum fortuna conferat, eademq; sæpe salutaria, sæpe vana sint, potest dubitari secunda valetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit. In his quoque, in quibus medicamentis maxime nitimur, quamuis profectus euentior est, tamen sanitatem & per hæc frustra quæri, & sine his reddi sæpe manifestum est. Sicut in oculis quoque deprehendi potest, qui à medicis diu vexati, sine his interdum sanescunt. At in ea parte, quæ manu curat, euident est, omnem profectum, vt aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem pars cum sit vetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicina Hippocrate, quam à prioribus excolta est. Deinde posteaquam diducta ab alijs

habere professores suos cœpit, in Aegypto quoque increuit, Philoxeno maxime autore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoq; & Sostratus, & Hieron, & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrinus, multiq; alij celebres viri, singuli quædam reppererunt. Ac Romæ quoq; non mediocres professores, maximeq; nuper Tryphon pater, & Euelpistus, & ut ex scriptis eius intelligi potest, horum eruditissimus Meges, quibusdā in melius mutatis, aliquantum ei disciplinæ adiecerunt. Esse autem chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentia propior, manu strenua, stabili, nec vnquam intremescente, eaq; nō minus sinistra, quā dextra promptus, acie oculorum acri, claraq; animo intrepidus, immisericors, sic, ut sanari velit eum, quem accipit, non ut clamore eius motus, vel magis quā res desiderat, properet, vel minus quā necesse est, secet: sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri, quid huic parti proprie vendicandum sit, quia vulnorum quoque vlcerumq; multorum curationes, quas alibi executus sum, chirurgi sibi vendicant. Ego eundem quidem hominem posse omnia ista præstare concipio. Atq; ubi se diuiserunt, eū laudo, qui quā plurimum percipit. Ipse autem huic parti ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit, & in quibus vlnribus vlceribusve plus perfici manu, quā medicamento credo: tum quicquid ad ossa pertinet, quæ deinceps exequi adgrediar, dilatisq; in aliud volumen ossibus, in hoc cætera explicabo: præpositisq; his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quæ proprias sedes habent, transibo.

De Luxatis.

CAP. I.

De Peratib.

Luxata

Lvxata igitur, in quacunque parte corporis sunt, quamprimum sic curari debent, vt quæ dolor est, eâ scalpello cutis crebro incidatur, detergaturq; eodem aduerso profluens sanguis. Quod si paulo tardius subuenitur, iamq; etiam rubor est, quæ rubet corpus, si tumor quoq; accessit, quacunque is est, id optimum auxilium est. Tum superdanda reprimentia sunt: maximeq; lana succida ex aceto, & oleo. Quod si leuioris casus est, possunt etiam, sine scalpello imposita eadem mederi. Et si nihil aliud est, cinis quoque maxime ex sarmentis. Si is non est, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus.

De his quæ per se intumescunt, quomodo excidenda, & curanda sint. CAP. II.

Verum hoc quidem promptum est. In his autem negotium maius est, quæ per se vitio intus orto intumescunt, & ad suppurationem spectant. Ea omnia genera abscessuum esse aliàs proposui, medicamentaq; eis idonea executus sum. Nunc superest, vt dicam in iisdem quæ manu fieri debeant. Ergo priusquam indurescant, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet, quæ quicquid illuc malæ corruptæq; materiæ coijt, extrahat, idq; iterum tertioq; recte fit, donec omne indicium inflammationis excidar. Neq; tamen fas non est, nihil cucurbitula agere. Interdum enim, sed raro quicquid abscedit, velamento suo includitur, id antiqui tunicam nominabant. Meges, quia tunica omnis neruosa est, dicit non nasci sub eo vitio neruum, quo caro consumeretur, sed subiecto iam vetustiore pure callum circumdari. Quod ad curationis rationem nullo loco pertinet, quia quicquid dixi, si tunica est, idem si callus est, fieri debet. Neque vlla res prohibet, etiam si callus est, tamen quia cingit, tuni-

X

cam nominari. Tum pure quoq; maturiore hæc interdum esse consuevit. Ideoque quod sub ea est, extrahi per cucurbitulam non potest. Sed facile id intelligitur, vbi nihil admota illa mutauit. Ergo siue id incidit, siue iam durities est, in hac auxilij nihil est. Et vt alias scripsi, vel auertenda concurrens eò materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda est. Si priora contigerunt, nihil præter ea necessarium est. Si pus maturuit in alis quidem & in inguinibus, raro secandum est. Item vbicunque mediocris abscessus est. Item quoties in summa cute, vel etiam carne vitium est, nisi festinare curantis imbecillitas cogit. Satisq; est cataplasmata efficere, ut per se pus aperiatur. Nam fere sine cicatrice potest esse is locus, qui expertus ferrum non est. Si autem altius malum est, considerari debet, neruosus ne is locus sit, an non sit. Nam si sine neruis est, candenti ferramento aperiiri debet. Cuius hæc gratia est, quod exigua plaga diutius ad pus euocandum patet, paruaque postea cicatrix fit. At si nerui iuxta sunt, in his periculum est, ne vel distendantur hi, vel membrum debilitent. Necessaria verò opera scalpelli est. Sed cætera etiam subcruda aperiiri possunt. Inter neruos verò vltima expectanda maturitas est, quæ cutem extenuet, eiq; pus iungat, quod propius reperiatur. Itemque aliam rectam plagam desiderant in carne, quia fere vehementer cutem extenuat, tota ea super pus excidenda est. Semper autem vbi scalpellus ad-mouetur, id agendum est, vt & quam minimè, & quam parcissimæ plagæ sint: cum eo tamen vt necessitati succurramus & in modo & in numero. Nam maiores sinus, latius interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. Dandaque opera, vt imus sinus exitum habeat, nequis humor intus subsideat, qui proxima & adhuc sana rodendo sinet. Est etiam in rerum natura: vt cutis latius excidenda sit. Nam vbi

post longos morbos totus corporis habitus viciatus est, lateque se sinus diffundit, & in eo pars cutis pallet, scire licet eam iam emortuam esse, & inutilem futuram. Ideoque excidere commodius est, maxime si circa articulos maiores id euenit, cubantemq; ægrum fluens alius exercuit, neq; per alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, vt plaga ad similitudinem myrtei folij fiat, quo facilius sanescat. Idque perpetuum est. Vbicunque medicus ex quacunque causa cutem excidit, pure effuso in alis, vel inguinibus, linamento opus non est. Spongia ex vino imponenda est. In cæteris partibus, si æquæ ea linamenta superuacua sunt, purgationis causa paulum mellis infundendum, dein glutinantia super danda. Si illa necessaria sunt, super ea quoque similiter dari spongia eodem modo ex uino expressa debet. Quando autem linamentis opus sit, quando non sit, alias dictum est. Cætera eadem, incisa suppuratione, facienda sunt, quæ vbi per medicamenta rupta est, facienda esse proposui.

De bonis malisve signis exulceratorum
CAP. III.

Protinus autem quantum curatio efficiat, quantumque aut sperari aut timeri debeat, ex quibusdā signis intelligi potest, ferèq; iisdem que in vulneribus exposita sunt. Nam bona signa sunt, somnum capere, facile spirare, siti non confici, cibum non fastidire, si febricula fuit, ea uacare. Itemque habere pus album, leue, non fœdi odoris. Mala sunt, vigilia, spiritus grauitas, sitis, cibi fastidium, febris, pus nigrum, aut feculentum, & fœdi odoris. Item procedete curatione eruptio sanguinis: aut si antequam sinus carne impleatur, oræ carnosæ sunt. Illa quoque ipsa carne hebet nec firma, deficero

tamen animam, vel ipsa curatione vel postea, pessimum omnium est. Quinetiam morbus ipse siue subito solutus est, dein suppuratio exorta est, siue effuso pure permanet, non iniuste terret. Estque inter causas timoris, si sensus in vulnere rodentium non est. Sed vt hæc ipsa fortuna huc illucve discernit, sic medici partium est, eniti ad reperiendam sanitatem. Ergo quoties vlcus resiliuerit, eluere id: si reprimendus humor videbitur, vino ex aqua pluuiatili misto, vel aqua in qua lenticula cocta sit, debebit. Si purgandum erit, mulso: rursusque imponere eadem. Vbi iam repessus videbitur humor, vlcusq; purum erit, produci carnem conueniet, & foueri vulnus pari portione vini ac mellis, superq; imponi spongia ex vino & rosa tincta. Per quæ cum caro producat, plus tamen (vt aliàs quoque dixi) victus ratio eo confert, id est solutis iam febribus & cibi cupiditate reddita, balneum rarum, quotidiana, sed lenis gestatio, cibi potionesq; corpori reficiendo. Apteq; omnia quæ per medicamenta suppuratione quoq; rupta sequuntur, sed quia magno malo vix sine ferro mederi licet, in hunc locum reseruata sunt.

De Fistulis.

CAP. IIII.

ADuersus Fistulas quoque, si altius penetrant, vt ad vltimas demitti collyrium non possit, si tortuosæ sunt, si multiplices, maius in manu quàm in medicamentis præsidium est, minusque operæ est, si sub cute transuersæ feruntur, quàm si recte intus tendunt. Igitur si sub cute transuersa fistula est, demitti specillum debet, supraque id ea incidi: si flexus reperiuntur, hi quoque simul specillo & ferro persequendi sunt. Idemq; faciendum, si plures le quasi ramuli ostendunt. Vbi ad fines fistulæ ventum est, excidendus ex toto callus est, su-

perque fibula danda, & medicamentum quo glutina-
neretur. At si recta subter tendit, vbi quod maxime fe-
rat, specillo exploratum est, excidi is sinus debet, de-
in fibula oris cutis iniicienda est, & æque glutinan-
tia medicamenta superdanda sunt. Aut si corruptius
vltus, quodd interdum osse vitiato fit, vbi id quoque
curatum est, pus mouentia. Solent autem inter co-
stas fistula subter exire, quodd vbi incidit, eo loco
costa ab vtraq; parte decidenda & eximenda est, ne
quid intus corruptum relinquatur: solent vbi costas
transierunt, septum id, quod transversum a superio-
ribus visceribus intestina discernit, violare. Quod
intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris po-
test, & quia nonnunquam spiritus eo, cum humore
quasi bullante prorumpit, maximeque si hunc ore
ille continuit. In eo medicamini locus nullus est.
In cæteris verò quæ circa costas sanabilia sunt, pin-
guia medicamenta inimica sunt, cæteris quæ ad vul-
nera accommodantur, vti licet. Optime tamen sicca
linamenta, vel si purgandum aliquid videtur, in mel-
le tincta imponuntur. Ventri nullum os subest, sed
ibi perniciosæ admodum fistulae fiunt, adeo vt Soltra-
tus in sanabiles esse crediderit. Id non ex toto ita se
habere vltus ostendit. Et quidem (quod maxime mi-
rum videri potest) tutior fistula est contra iecur, &
lienem, & ventriculum, quàm contra intestina. non
quo perniciosior res ibi sit, sed quo alteri periculo
locum faciat. Cuius experimento moti quidam au-
tores parum modum rei cognouerunt. Nam venter
sæpe etiam telo perforatur, prolapsaque intestina
conduntur, & oras vulneris futuræ comprehendunt,
quod quemadmodum fiat mox indicabo. Itaque etiã
vbi tenuis fistula abdomen perumpit, excidere eã
licet, futuraque oras coniungere. Si verò ea fistula
intus paruit, excisa necesse est latius foramen relin-
quat, quod nisi magna vi vtique ab interiore parte

COR. CELSI

fui non potest, qua quasi membrana quædam finie abdomen, quam *πρωτογον* Græci vocant. Ergo ubi aliquis ingredi ac moveri cœpit, rumpitur illa sutura, atque intestina soluuntur. Quo fit, vt pereundum homini sit. Sed non omni modo res ea desperationem habet. Ideoque tenuioribus fistulis adhibenda curatio est.

De ani fistulis.

Propriam etiamnum animaduersionem desiderant ea, quæ in ano sunt. In hac demisso specillo, ad vltimum eius caput incidi cutis debet, dein nouo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam eius partem ob id ipsum perforatum coniectum sit. Ibi linumprehendendum, vinciendumque cum altero capite est, vt laxè cutem, quæ super fistulam est, teneat. Idque linum esse debet crudum & duplex triplexve, sic tortum vt vnitas facta sit. Interim autem licet negotia agere, ambulare, lauare, cibum capere perinde atque sanissimo. Tantummodo id linum bis die saluo modo ducendum est, sic vt subeat fistulam pars quæ superior fuerit. Neque committendum est, vt id linum putrescat. Sed tertio quoque die nodus resoluendus est, & ad caput alterum recens linum alligandum, educitoque vetere, id in fistula cum simili nodo relinquendum. Sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est incidit, simulque & id sanescit, quod à lino relictum est, & id quod ab eo mordetur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. Qui festinat, astringere autem lino debet, quo celerius secet, noctuque penicillo tenuia quædam intus demittere, vt cutis hoc ipso extenuetur, quo extenditur. Sed hæc dolorem mouent. Adijcitur celeritati sic, vt tormento quoque, si & linum & id quod ex penicillo est, aliquæ

medicamento illinitur, ex his quibus callum exedii posui. Poterit tamen fieri vt ad scalpelli curationem etiam illo loci veniendum sit, si intus fistula fert, si multiplex est. Igitur in hæc genera demisso specillo duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habenula tenuis admodum eiiciatur, ne protinus ora coeant, sitq; locus aliquis linamentis, quæ quàm paucissima superiniicienda sunt, omniaq; eodem modo facienda, qui in abscessibus positus est. Si verò ab vno ore plures sinus erunt, recte fistula scalpello erit incidenda, ab eo cætera quæ iam patebunt lino excipiendæ: si intus aliqua procedit, quod ferrum tuto peruenire non poterit, collyrium demittendum erit. Cibus autem in omnibus eiusmodi casibus, siue manu siue medicamentis agatur, dari debet humidus, potio liberalis, diuq; aqua: vbi iam caro increscit, tum demum & balneis raris vtendum erit, & cibis corpus implentibus.

De Telis è corpore extrahendis.

Tela quoque quæ illata corporibus intus hæserunt, magno negotio sæpe eiiciuntur. Sunt quæ quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his sedibus, in quas illa penetrarunt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte quæ venit, aut ab ea in quam retendit. Illic viam qua redeat, ipsum sibi fecit. Hic à scalpello accipit. Nam contra mucronem caro inciditur. Sed si non alte telum infedit, & in summa est, aut certe magnas venas & loca nervosa non transit, nihil melius est, quàm quàm venit, id euellere. Si verò plus est per quod telo reuertendum, quàm quod perrumpendum est: iamque venas nervosque id transit, commodius est aperire quod superest, itaque extrahere. Nam & propius petitur & tutius euellitur, & in maiore mem-

X iij

bro si medium mucro transit, facilius sanescit quod peruium est, quia vtrinque medicamento fouetur. Sed si retro telum recipiendum est, amplianda scalpello plaga est, quo facilius id sequatur, quoque minor oriatur inflammatio: quæ maior fit, si ab illo ipso telo dum redit, corpus laniatur. Item si ex alia parte vulnus aperitur, laxius esse debet, quam ut telo postea transeunte ampliatur. Summa autem vtraque parte & habenda cura est, ne neruus, ne vena maior, ne arteria incidatur. Quorum vbi aliquid detectum est, excipiendum hamo reuulso est, abducendumque scalpello. Vbi autem satis incisum est, telum eximendum est, tum quoque eodem modo & eadem cura habita, ne sub eo quod eximetur, aliquid eorum lædatur, quæ tuenda esse proposui. Hæc communia sunt. Propria quædam in singulis telorum generibus subiicienda sunt, quæ protinus subiiciam. Nihil tam facile in corpore quam sagitta conditur, eademque altissime insidit. Hæc autem eueniunt, & quia magna vi fertur illa, & quia ipsa in angusto est. Sæpius itaque ab altera parte, quam ex qua venit recipienda est, præcipueque quia ferè spiculis cingitur, quæ magis laniant, si retro, quam si contrà trahuntur. Sed inde aperta via, caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto Græca litera ψ . Deinde vbi apparuit, si mucro, si arundo inhæret, propellenda est, donec ab altera parte adprehendi & extrahi possit. Si iam illa decidit, solumque intus ferrum est, mucro vel digitis adprehendi, vel forfice, atque ita educi debet. Neque alia ratio extrahendi est, vbi ab ea parte qua venit, euelli magis placuit. Nam ampliatio vulnere, aut arundo, si inest, euellenda est: aut si ea non est, ferrum ipsum. Quod si spicula apparuerint, eaque breuia, & tenuia sunt, forfice ibi comminui debent, vacuumque ab his telum educi: si ea maiora valentioraque sunt, fissis scriptoriis calamis contegen-

da, ac ne quid lacerent, sic euellenda sunt. Et in sagittis quidem hæc obseruatio est. Latum verò telum si conditum est, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti vulnere ipsi quoq; ingens vulnus adiciamus. Euellendum est ergo genere quodam ferramenti, quod Diocleum Græci graphiscum vocant, quoniam autorem Dioclem habet, quæ inter priscos maximosque medicos fuisse iam posui. Lamina vel ferrea vel ænea etiam ab altero capite duos vtrinq; deorsum conuersos vncos habet, ab altero duplicata lateribus leuiterq; extrema in eam partem inclinata, quæ sinuata est, insuper ibi etiam parte inclinata, quæ perforata est. Hæc iuxta telum transversa dimittitur. Deinde ubi ad iugum mucronem ventum est, paulum torquetur, vt telum foramine suo excipiat. Cum in cauo mucro est, ilico duo digiti subiecti partis alterius vncis, simul & ferramentum id extrahunt & telum. Tertium genus telorum est, quod interdum euelli debet, plumbea glans, aut lapis, aut simile aliquid, quod perrupta cute, integrum intus insedit. In omnibus his latius vulnus aperiendum, idque quod inest, eà quæ venit, forfice extrahendum est. Accedit verò aliquid difficultatis sub omni ictu, si telum vel ossi inhæsit, vel in articulo se inter duo ossa demersit, in osse vsque eo mouendum est, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit, & tum vel manu vel forfice telum extrahendum est, quæ ratio in dentibus quoque eiciendis est. Et vix vnamquam ita telum non sequitur. Sed si morabitur, excuti quoque ictum aliquo ferramento poterit. Vltimum est, vbi non euellitur, terebra iuxta forare, ab eo quoque foramine ad speciem litera ¶ contra telum os excidere, sic vt lineæ quæ deducuntur ad telum spectent, eo facto id necesse est labet, & facile auferatur. Inter duo verò ossa si per ipsum articulum perruperit, circa vulnus duo membra fasciis habe-

nisve deliganda, & per has in diuersas partes diducenda sunt, vt neruos distendant. Quibus extensis laxius inter ossa spatium est, vt sine difficultate telus recipiatur. Illud videndum est, sicut in alijs locis posui, ne quis neruus, aut vena, aut arteria à telo lædatur, dum id extrahitur, eadem scilicet ratione qua suprà posita est. At si venenato quoque telo quis ictus est, iisdem omnibus, si fieri potest, etiam festinantius actis adicienda curatio est, quæ vel epoto venena, vel à serpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipsius extracto telo medicina non alia est, quàm quæ esset, si corpore icto nihil in hæsisset. De qua satis alio loco dictum est.

De Ganglijs, & Meliceride, & Atheromate, &
Steatomate capitis tuberculis.

CAP.

V I.

HÆc venire in qualibet parte corporis possunt. Reliqua certas sedes habent, de quibus dicam, orsus à capite. In hoc multa variaque tubercula oriuntur, γαγγλια μελικριδα, & αθηρωματα nominant, alijsq; etiamnum vocabulis quædam alij discernunt, quibus ego στιατωματα quoq; adiciam. Quæ quamuis & in ceruice & in alis & in lateribus oriri solent, per se tamen non posui, cum omnia ista mediocres differentias habeant, ac neque periculo terreant, neque diuerso genere curentur. Omnia autem ista & ex paruulo incipiunt, & diu paulatimque; increscunt, & tunica sua includuntur. Quædam ex his dura ac renitentia, quædam mollia cedetiaq; sunt: quædam spatio nudantur, quædam tecta capillo suo permanent, fereq; sine dolore sunt. Quid intus habeant, vt coniectura prælagi ripotest, sic ex toto cognosci, nisi cum eiecta sunt, non potest. Maxime tamen in his quæ renitentur,

aut lapillis, quædam similia, aut concreti confertiq;
pili reperiuntur. In his verò quæ cedunt, aut melli si-
mile aliquid, aut tenui puliculæ, aut quasi rasæ carti-
lagini, aut carni hebeti, & cruentæ, quibus aliqui co-
lores esse consuerunt, fereq; ganglia renicuntur.
Atheromati subest, quasi tenuis pulicula. Meliceridî
liquidior humor, ideoq; pressum circumfluit. Steato-
mati pingue quiddam, idq; latissime patere consue-
uit, resoluitq; totam cutem superpositam, sic, vt ea la-
bet, cum in cæteris sit astrictior. Omnia derafa antè,
si capillis conteguntur, per medium oportet incide-
re: sed steatomatis tunica quoque secanda est, vt ef-
fundatur quicquid intus coit: quia non facile à cute,
subiecta carne, ea separetur, in cæteris ipsa tunica in-
uiolata seruanda est. Protinus autem alba & intentæ
se ostendit. Tum scalpelli manubriolo diducenda à
cute & à carne est, eiiciendaq; cum eo quod intus te-
net. Si quando tamen ab inferiore parte tunicæ mu-
sculus inhæsit, ne is ledatur, superior pars illius deci-
denda, alia ibidem relinquenda est. Vbi tota exempta
est, comittendæ oræ, fibulaq; his iniicienda, & super
medicamentum glutinans dandum est. Vbi vel tota
tunica, vel aliquid ex ea relictum est, pus mouentia
adhibenda sunt.

De oculorum vitijis quæ scalpello & manu
curantur. CAP. VII.

Sed vt hæc neq; genere vitij neq; ratione curatio
nis inter se multum distant, sic in oculis, quæ
manum postulant, & ipsa diuersa sunt, & aliter
aliterq; curantur. Igitur in superioribus palpebris ve-
sicæ nasci solent pingues grauesq;, quæ vix attollere
oculos sinunt, leuesq; pituita cursus, sed assiduos in
oculis mouent. Fere verò in pueris nascuntur. Opor-
tet compresso digitis duobus oculo, atque ita cute

intenta, scalpello transuersam lineam incidere, suspensa leuiter manu, ne vesica ipsa vulneretur, & ut locus ei patefactus est, ipsa prorumpat, tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere. Facile autem sequitur. Dein superungi collyrio debet ex his aliquo, quo lippientes oculi superinunguntur, paucissimisq; diebus cicatrix inducitur. Molestius est, ubi incisa vesica est. Effundit enim humorem, neque postea, quia tenuis admodum est, potest colligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum est, quæ puri mouendo sunt.

De Crithe tuberculo palpebrarum.

IN eadem palpebra super pilorum locum, tuberculum paruulum nascitur, quod à similitudine ordei, à Græcis κριθὴ nominatur. Tunica quiddam quod difficulter maturescit, comprehensum est. Id vel calido pane, vel cera subinde calefacta foueri oportet, sic ne nimius is calor sit, sed facile ea parte sustineatur. Hac enim ratione sepe discutitur, interdum concoquitur. Si pus se ostendit, scalpello diuidi debet, & quicquid intus humoris est exprimi. Eodē deinde vapor postea quoque foueri, & superinungi, donec ad sanitatem perueniat.

De chalaziopalpebrarum.

ALia quoque quædam in palpebris huic non dissimilia nascuntur, sed neque utique figure eiusdem, & mobilia simul atque digito huc vel illuc impelluntur. Ideoq; ea χαλᾶζια vocant. Hæc incidi debent, si sub cute sunt, ab exteriori parte: si sub cartilagine, ab interiori. Deinde scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt. Ac si intus plaga est, inungendum primo lenibus, deinde

acrioribus. Si extra, superdandum emplastrum, quod
ad glutinetur.

De vngue oculorum, quod pterygion

Græcis vocatur.

Vnguis verò, quod pterygion Græci vocant,
est membranula nervosa oriens ab angulo,
quæ nunquam ad pupillam quoque perue-
nit, eiq; officit. Sæpius à narium, interdum etiam à
temporum parte nascitur. Hunc recentem non diffi-
cile est discutere medicamentis, quibus cicatrices in
oculis extenuantur. Si inueterauerit, iamq; ei crassi-
tudo quoque accessit, excidi debet. Post abstinen-
tiam verò vnus diei, vel aduersus in sedili contra
medicum is homo collocandus est, vel sic auersus,
vt in gremium eius caput resupinus effundat. Qui-
dam si in sinistro oculo vitium est, aduersum: si in de-
xtero resupinum collocari volunt. Alterum autem pal-
pebram à ministro diduci oportet, alteram à medico.
Sed ab hoc, si ille aduersus est, inferiorem: si supinus,
superiorem. Tum idem medicus hamulum acutum
paulum mucrone intus recuruato subicere extremo
vngui debet, eumq; infigere, atque eam quoque pal-
pebram tradere alteri, ipse hamulo apprehenso leua-
re vnguem, eumq; acutius trahere linum trahente. De-
inde acum ponere, lini duo capita apprehendere, &
per ea erecto vngue, si qua parte oculo inhæret, ma-
nubriolo scalpelli diducere, donec ad angulum ve-
niat. Deinde, inuicem modo remittere, modo attrahe-
re, vt sic & initium eius, & finis anguli reperiatur.
Duplex enim periculum est, ne vel ex vngue aliquid
relinquatur, quod exulceratum vix vllam recipiat
curationem, vel ex angulo quoque caruncula abscin-
darur, quæ si vehementius vnguis ducitur, sequitur.
Ideoq; decipit: ac si abscissa est, patescit foramen, per

quod postea semper humor descendit, *perdax* Græci vocant. Verus ergo anguli finis utique noscendus est, qui ubi satis constitit, non nimium adducto vngue scalpellus adhibendus est, deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum superdandum est, supraq; lin-teolum & aut spongia, aut lana succida, proximisque diebus diducendus quotidie oculus est, ne cicatrice inter se palpebræ glutinentur. Siquidem id quoque tertium periculum accedit, eodemq; modo linamentum imponendum, ac nouissime inungendum collyrio, quo vlcera ad cicatricem perducuntur. Sed ea curatio vere esse debet, aut certè ante hyemem. De qua re ad plura loca pertinente semel dixisse satis erit. Nam duo genera curationum sunt. Alia in quibus eligere tempus non licet, sed vtendum est eo quod incidit, sicut in vulneribus, & in fistulis. Alia in quibus nullus dies vrget, & expectare tutissimum & facile est, sicut euenit in iis, quæ & tarde crescunt, & dolore non cruciant, in his ver expectandum est. Aut si quid magis pressit, melior tamen autumnus vel æstas, quàm hyems est. Atque is ipse medius, iam fractis æstatibus, nondum oris frigoribus. Quo magis autem necessaria pars erit, quæ tractabitur, hoc quoque maiori periculo subiecta est, & sæpe quo maior plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio seruabitur.

De Encanthide, tuberculo.

EX curatione verò vnguis, vt dixi, vitia nascuntur, quæ ipsa aliis quoque de causis oriri solent. Interdum enim fit in angulo, parum vngue exciso, vel aliter tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, *ἐγκανθὶς* Græce nominatur. Excipi hamulo & circuncidi debet, hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipso abscindat. Tum

exiguū linamentum respergendum est, vel cadmia,
vel atramento sutorio, inque eum angulum diductis
palpebris inferendum, supraq; eodem modo deligan-
dum, proximisq; diebus similiter nutriendum, tan-
tum vt primis aqua egelida, vel etiam frigida fouea-
tur.

De ancyloblepharo oculorum vitio.

Interdum inter se palpebræ coalescunt, apeririq;
non potest oculus. Cui malo solet etiam illud ac-
cedere, vt palpebræ cum albo oculi cohærescât:
scilicet, cum in vtroque fuit vlcus negligenter cura-
tum. Sanescendo enim quod diduci potuit & debuit,
glutinabit, ἀγκυλοβλέφαρον sub vtroque vitio Græci
vocant. Palpebræ tantum inter se cohærentes, non
difficiliter diducuntur, sed interdum frustra, nam rur-
sus glutinantur. Experiri tamen oportet, quia bene-
res sæpius cedit. Igitur aduersum specillum inferen-
dum, diducendumq; eo palpebræ sunt, deinde exigua
penicilla interponenda, donec exulceratio eius loci
finiatur. Aut vbi albo ipsius oculi palpebræ inhæsit,
Heraclides Tarentinus autor est, aduerso scalpello
subsecare magna cum moderatione, vt neque ex oculo,
neque ex palpebra quicquam abscindatur: ac si
necesse est, ex palpebra potius. Post hæc inungatur
oculus medicamentis, quibus aspritudo curatur, quo-
tidieq; palpebra vertatur, non solum vt vlceri medi-
camentum inducatur, sed etiam ne rursus inhæreat,
ipsiq; etiam præcipiatur, vt sæpe eam duobus digitis
attollat. Ego sic restitutum esse neminem memini.
Meges se quoque multa tentasse, neque vnquam pro-
fuisse, quia semper iterum oculo palpebra inhæserit,
memoriæ prodit.

avex/us

De Aegilopa, fistula oculorum.

Etiamnum in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo vitio quasi parua fistula aperitur, per quam pituita assidue distillat, *αγίλωπε* Græci vocant, idq; assidue male habet oculum, nonnunquam etiam exeso osse vsque ad nares penetrat, idq; interdum naturam carcinomatis habet. Vbi intentæ venæ & recuruatæ sunt, color pallet, cutis dura est, & leui tactu iritatur, inflammationeq; in eas partes, quæ coniunctæ sunt, euocat. Ex his eos qui quasi carcinoma habent, curare periculosum est. Nā mortem quoque ea res maturat. Ea verò quibus ad nares tendit, superuacuum: neque enim sanescunt. At quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio, cum eam non ignotum sit esse difficilem, quantoque angulo propius id foramen est, tanto difficilior est, quoniam perangustum est in quo versari manus possit. Recenti tamen remedi facilius est. Sed hamulo summum eius foraminis excipiendum, deinde totum id cauum, sicut in fistulis dixi, vsque ad os excidendum, oculoq; & cæteris iunctis partibus bene obtrectis, os ferramento adurendum est vehementius. Quod si iam carie vexatum est, quo crassior his squama accedat, quidam adurentia imponunt, vt atramentum sutorium, vel chalcitidem, vel æruginem rasam. Quod & tardius & non idem facit. Osse adusto curatio sequitur eadem, quæ in cæteris vltis.

De Pilis palpebrarum oculum irritantibus.

Pili verò qui in palpebris sunt, duabus de causis oculum irritare consuerunt. Nam modò palpebræ superioris summa cutis relaxatur, & proci-
dit, quo fit, vt eius pili ad ipsum oculum conuertantur, quia non simul cartilago quoque se remisit. Modò sub ordine naturali pilorum alius ordo subcrescit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes ve-
rò hæc

et hæc sunt. Si pili nati sunt, qui non debuerunt, tenuis acus ferrea ad similitudinem hastæ lata, in igne coniicienda est. Deinde candens sublata palpebra sic ut eius perniciosi pili in conspectum curantis veniant, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immittenda est, ut ea tertiam partem palpebræ transuat. Deinde iterum tertioq; vsque ad alterum angulum. Quo fit, ut omnes pilorum radices adustæ emoriantur. Tum superimponendum medicamentum est, quod inflammationem prohibeat, atque ubi crustæ exciderunt, ad cicatricem perducendum. Facillime autem id genus sanescit: quidam aiunt acu transui iuxta pilos in exteriorem partem palpebræ oportere, eamq; transmitti duplicem capillum muliebrem ducentem: atque ubi acus transit, in ipsius capilli sinum, qua duplicatur, pilum esse iniiciendum, & per eum in superiorem palpebræ partem attrahendum, ibiq; corpori adglutinandum & imponendum medicamentum, quo foramen quoque glutinetur: sic enim fore, ut is pilus in exteriorem partem postea spectet. Id primum fieri non potest, nisi in pilo longiore, cum fere breues eo loco nascantur: Deinde si plures pili sunt, necesse est longum tormentum, cum toties acus transuet, magnam inflammationem moueat. Nouissime cum humor aliquis ibi subsit, oculo & antè per pilos, & tum per palpebræ foramina affecto, vix fieri potest, ut glutin, quo vinctus est pilus, non resoluatur. Eoq; fit, ut is eo vnde vi abductus est, redeat. Ea verò curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubij. Siquidem oportet contexto oculo mediam palpebræ, cutem, siue ea superior, siue inferior est, apprehendere digitis, ac levare, tum considerare quantum detracto futurum sit, ut naturaliter se habeat. Siquidem hic quoque duo pericula circumstant: si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus non possit: si parum, ne nihil actum sit, & frustra se-

Aut aliquis sit. Quà deinde incidendum videbitur per duas lineas atramento notandum est, sic ut de inferiore quæ pilos continet, & propiore ei linea aliquid relinquatur quod apprehendere acus postea possit. His constitutis scalpellus adhibendus est, & si superior palpebra est, antè: si inferior, postea propius ipsis pilis incidendum, initiumq; faciendum in sinistro oculo, ab eo angulo qui temporis: in dextro, ab eo qui naribus propior est, idq; quod inter duas lineas est excidendum. Deinde oræ vulneris inter se simplici futura committendæ, operiendusq; oculus est: & si parum palpebra descendet, laxanda utiq;: si nimium, aut astringenda, aut etiam rursus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda. Vbi secta est, aliæ suturæ adliciendæ, quæ supra tres esse non debent. Præter hæc in superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea est, ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectent. Idq; si levis inclinatio est, etiam solum satis tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, spōgia ex aqua frigida expressa super deliganda est. Postero die glutinans emplastrum iniiciendum. Quarto futura tollenda est, & collyrio quod inflammationes reprimat, superinungendum.

De Lagophthalmo oculorum.

Nonnunquam autem nimium sub hac curatione excisa cute evenit, ut oculus non contegatur. Idq; interdum etiam alia de causa fit, *λαγώφθαλμος* Græci appellant. In quo si nimium palpebræ deest, nulla id restituere curatio potest. Si exiguum, mederi licet, paulum infra supercilium cutis incidenda est lunata figura, cornibus, eius deorsum spectantibus. Altitudo esse plagæ usque ad cartilaginem debet, ipsa illa nihil læsa. Nam si ea incisa est, palpebra concidit, neque attolli postea potest. Cute

igitur tantum diducta sit, vt paulum in ima oculi ora descendat, hiante scilicet super plaga, in quam linamentum coniiciendum est, quod & coniungi diductam cutem prohibeat, & in medio carūculam citet: quę vbi eum locum impleuit, postea rectē oculus operitur.

De Ectropio.

VT superioris autem palpebrę vitium est, quod parum descendit, ideoq; oculum non contegit, sic inferioris, quod parum sursum attollitur, sed pendet & hiat, neque potest cum superiore committi. Atque id quoque euenit interdum ex simili vitio curationis interdum etiam senectute, *ἐκτροπῆς* Græci vocant. Si ex mala curatione est, eadem ratio medicinę est, quę suprà posita est, plagę tantum cornua ad maxillas, non ad oculum conuertenda sunt. Si ex senectute est, tenui feramento id totum, extrinsecus adurendum est, deinde melle inungendum, & quarto die vapore aquę calidę fouendū inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.

De Staphylomate oculi.

HÆc fere circa oculum in angulis palpebrisq; incidere consueuerunt. In ipso autem oculo nonnunquam summa attollitur tunica, siue ruptis intus membranis aliquibus, siue laxatis, & simili figurę acino fit. Vnde id *σταφυλωμα* Græci vocant. Curatio duplex est. Altera ad ipsas radices per medium transuere acu duo lina ducente. Deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex inferiore astringere inter se, quę paulatim secando id excidunt. Altera in summa parte eius ad lenticulę magnitudinem excidere, deinde spodium aut cadmiā infricare. Vtrobilibet autem facto, album oui lana ex-

cipiendum & imponendum, posteaq; vapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis vngendus est.

De Clauis oculorum.

Clavi autem vocantur callosa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figuræ similitudine est. Hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est, infraq; eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum, & eorum suffusione.

Suffusionis iam aliàs feci mentionem, quia cùm recens incidit, medicamentis quoque sæpe discutitur. Sed vbi vetustior facta est, manus curationem desiderat, quæ inter subtilissimas haberi potest. De qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est. Cuius cognitio, cum ad plura loca pertineat, tum vel præcipue ad hunc pertinet. Is igitur summas habet duas tunicas, ex quibus superior à Græcis κερᾶτον οὐδ' ἦς vocatur. Ea qua parte alba est, satis crassa, pupillæ loco extenuatur. Huic inferior adiuncta est media parte, qua pupilla est, modico foramine concava, circà tenuis, vlterioribus partibus ipsa quoque plenior, quæ ῥαχιδ' ἦς à Græcis nominatur. Hæ duæ tunicæ cum interiora oculi cingant, rursus sub his coeunt, extenuatæq; & in vnum coactæ, per foramen, quod inter ossa est, ad membranam cerebri perueniunt, eiq; inhærescunt. Sub his autem qua parte pupilla est, locus vacuus est. Deinde infra rursus tenuissima tunica quam Herophilus, ἀραχνοειδ' ἦς nominauit. Ea media subsidit, eoq; cauo continet quiddam, quod à vitri similitudine ὕαλον οὐδ' ἦς Græci vocant. Id neque liquidum, neque aridum est, sed quasi concretus humor, ex cuius colore pupillæ co-

lor vel niger est, vel cæsius, cum summa tunica tota alba sit. Id autem superueniens ab interiore parte membranula includit, sub his gutta humoris est, oui albo similis, à qua videndi facultas proficiscitur, *χρυσάλλοις* à Græcis nominatur. Igitur vel ex morbo vel ex ictu concrefcit humor sub duabus tunicis, quæ locum vacuum esse proposui: isq; paulatim indurascens interiori potentia se opponit. Vitiq; eius plures species sunt, quædam sanabiles, quædam quæ curationem non admittunt. Nam si exigua suffusio est, si immobilis, colorem verò habet marine aquæ, vel ferri nitentis, & à latere sensum aliquem fulgoris relinquit, spes superest. Si magna est, si nigra pars oculi amissa naturali figura in aliam vertit, si suffusio ni color cæruleus est, aut auro similis, si labat, & hac atque illac mouetur, vix vnquam succurritur. Fere verò peior est, quo ex grauiore morbo, maioribusve capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta est. Neque idonea curatio, si senilis ætas est, quæ sine nouo vitio tamen aciem heberem habet. Ac ne puerilis quidem, sed inter hæc media ætas. Oculus quoque curationi neque exiguus, neque concavus satis opportunus est, atque ipsius suffusionis quædam maturitas est. Expectandum igitur est donec iam non fluere, sed durities quædam concreuisse videatur. Ante curationem autem modico cibo vti, bibere aquam triduo debet, pridie ab omnibus abstinere. Post hæc in aduerso sedili collocandus est loco lucido, lumine aduerso, sic vt contra medicus paulò altius sedeat. A posteriore autem parte caput eius, qui curabitur, minister contineat, & immobile id præstet. Nam leui motu eripi acies in perpetuum potest. Quin etiam ipse oculus qui curabitur, immobilior faciendus est, super alterum lana imposita & deligata. Curari verò sinister oculus dextra manu, dexter sinistra debet. Tom acus admouenda est, aut acuta, aut forte non ni

mium tenuis, eaq; demittenda. Sed recta est per sum-
 mas duas tunicas medio loco inter nigrum oculi &
 angulum temporis propriorem è regione mediæ suf-
 fusionis, sic ne qua vena lædatur. Neque tamen timi-
 de demittenda est, quia inani loco excipitur. Ad quẽ
 cum ventum est, ne mediocriter quidem peritus fal-
 li potest, quia prementi nihil renititur. Vbi eo ven-
 tum est, inclinanda acus ad ipsam suffusionem est. Le-
 uiterq; ibi verti & paulatim eam deducere infra re-
 gionem pupillæ debet: vbi deinde eam transit, vehe-
 mentius imprimi vt in inferiori parti insadat. Si hæsit,
 curatio expleta est. Si subinde redit, eadem acu ma-
 gis concidenda, & in plures partes dissipanda est,
 quæ singulæ & facilius conduntur, & minus late offi-
 ciunt. Post hæc educenda acus recta est, imponen-
 dumq; est lana molli exceptum oui album, & supra,
 quod inflammationem coerceat, atque ita deuincien-
 dum. Post hæc opus est quiete, abstinentia, lenium
 medicamentorum inunctionibus, cibo, qui postero
 die satis mature datur, primum liquido ne maxillæ
 laborent, deinde inflammatione finita, tali, qualis in
 vulneribus propositus est. Quibus vt aqua quoque
 diutius bibatur, necessario accedit.

De Pituita oculorum.

DE pituitæ quoque tenuis cursu, qui oculos in-
 festat, quatenus medicamentis agendum est,
 iam explicui. Nunc ad ea veniam, quæ cura-
 tionem ex manu postulant. Animaduertimus autem
 quibusdam nunquam siccescere oculos, sed semper
 humore tenui madere, quæ res asperitudinem conti-
 nuat, ex leuibus momentis inflammationes & lippit-
 udines excitat, totam denique vitam hominis infe-
 stat. Idq; in quibusdam nulla ope adiuuari potest, in
 quibusdam sanabile est. Quod primum discrimen est

nosse oportet, vt alteri succuratur, alteri manus non iniiciatur. Ac primum superuacua curatio est in his qui ab infantibus id vitium habent, quia necessario mansurum est vsque mortis diem. Deinde non necessario etiam in his, quibus non multa, sed acris pituita est. Si quidem manu nihil adiuuantur, medicamentis, & victus ratione, quæ crassiorem pituitam reddit ad sanitatem perueniunt. Lata etiam capita vix medicinæ patent. Tum interest venæ pituitam emittant, quæ inter caluariam & cutem sunt, an quæ inter membranam cerebri, & caluariam. Superiores ferè per tempora oculos rigant, inferiores per eas membranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt. Potest autem adhiberi remedium his, quæ supra os fluunt, non potest his, quæ sub osse. Ac ne his quidem succurritur, quibus pituita vtrinque descendit, quia leuata altera parte, nihilominus altera infestat. Quid sit autem, hac ratione cognoscitur. Raso capite ea medicamenta, quibus in lippitudine pituita suspenditur, à superciliis vsque ad verticem illini debent. Si sicci oculi esse cœperunt, apparet per eas venas, quæ sub cute sunt, irrigari. Si nihilominus madent, manifestum est, sub osse descendere. Si est humor, sed leuior, duplex vitium est. Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos superiores venæ exerceant, ideoq; pluribus etiam opitulari licet. Idq; non in Græcia tantummodo, sed in aliis quoque gentibus celebre est, adeo vt nulla medicinæ pars magis per rationes quoque exposita sit. Reperti in Græcia sunt, qui nouem lineis cutem capitis inciderent, duabus in occipitiorectis, vna super eas transuersa, dein duabus super aures, vna inter eas item transuersa, tribus inter verticem & frontem rectis. Reperti sunt, qui à capite recte eas lineas ad tempora diducerent, cognitisq; ex motu maxillarum muscutorum initiis, leuiter super eos cutem inciderent, inductisq; perretusos hamos

oris infererent linamenta, vt neque inter se cutis antequi fines committerentur, & in medio caro incre-
 sceret, quæ venas ex quibus humor ad oculos trans-
 ferret, astringeret. Quidam etiam atramēto duas lineas
 duxerunt à media aure ad mediam alteram aurem, de
 inde à naribus ad uerticem. Tum vbi lineæ commit-
 tebantur, scalpello inciderunt, & pōst sanguine fuso,
 os ibidem adußerunt. Nihilominus autem & in tem-
 poribus, & inter frontem atque caluariam eminenti-
 bus venis idem candens ferrum admouerunt. Fre-
 quens curatio est, venas in temporibus adurere, quæ
 fere quidem in eiusmodi malo tument, sed tamen vt
 inflentur magisq; se ostendant, ceruix antè modice
 deliganda est: tenuibusq; ferramenti, & retulis ve-
 næ adurendæ, donec in oculis pituitæ cursus cōquie-
 scat. Id enim signum est quasi ex cæcatorum itinerum
 per quæ humor ferebatur. Valentior tamen medici-
 na est, vbi tenues conditæq; venæ, ideoq; legi non
 possunt. Eodem modo ceruice deligata, retentoq; ab
 ipso spiritu, quo magis venæ prodeant, atramento no-
 tare eas contra tempora & inter ceruicem, ac fron-
 tem, deinde ceruice resoluta, quæ notæ sunt, venas
 incidere, & sanguinem mittere. Vbi satis fluxit, te-
 nuibus ferramenti adurere. Contra tempora qui-
 dem, timide, ne subiecti muscoli, qui maxillas tenent
 sentiant: inter frontem verò & verticem, vehemen-
 ter, vt sic squama ab ossè recedat. Efficacior tamen
 etiamnum est Afrorum curatio, qui verticem vsque
 ad os adurunt, sic vt squamam remittat. Sed nihil me-
 lius est, quàm quod in Gallia quoque Comata fit,
 vbi venas in temporibus & in superiore capitis par-
 te legunt. Adusta quomodo curanda sint, iam expli-
 cui. Nunc illud adiicio, neque vt crustæ decidant, ne-
 que vt vlcus impleatur adustis venis esse properan-
 dum, ne vel sanguis erumpat, vel cito pus supprima-
 tur, cum per hoc siccescere eas partes opus sit. Per

illud exhauriri opus non sit. Si quando tamen sanguis eruperit, infricanda medicamenta esse, quæ sic sanguinem supprimant, ne adurant. Quemadmodum autem venæ deligendæ sint, quidq; lectis his faciendum sit, cum venero ad crurum varices dicam.

De aurium morbis, qui manu & scalpello curantur. CAP. VIII.

Verùm ut oculi multiplicem curationem, etiam manus exigunt, sic in auribus admodum pauca sunt, quæ in hac medicinæ parte tractentur. Solet tamen euenire vel à prima natali die protinus, vel postea facta exulceratione per cicatricem aure repleta, ut foramen in ea nullum sit, ideoq; audiendi vsu careat. Quod ubi incidit, specillo tentandum est, aliter ne id repletum, an in summo tantum glutinatum sit. Nam si aliter est, prementi non cedit: si in summo, specillum protinus recipit. Illud attingi non oportet, ne sine effectus spe distentio oriatur neruorum, & ex ea mortis periculum sit. Hoc facile curatur. Nam quæ cauum esse debet, vel medicamentum aliquod imponendum est ex adurētibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam scalpello incidendum. Cumque id patefactum, & iam vlcus purum est, iniicienda eò pinna est, illita medicamento cicatricem inducente, circaq; idem medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam sanescat: quo fit ut ea remota, postea facultas audiendi sit. At ubi aures, in viro putæ, perforatæ sunt, & offendunt, trahere id cauum celeriter candente acu satis, ut leniter eius ora exulcerentur, aut etiam adurente medicamento idem exulcerare, postea deinde imponere id quod purget, tum quod eum locum repleat, & sic cicatricem inducat. Quod si magnum id foramen est (sicut solet esse in his, qui maiora pondera auribus gesse-

COR. CELSI

runt) incidere quod super est ad extremum oportet: supra deinde oras scalpello exulcerare, & postea sue re, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium est, si quid ibi curti est, sarcire: quæ res cum in labris quoq; & naribus fieri possit. eandem etiam rationem habeat, simul explicanda est.

Curta in auribus, labrisque ac naribus, quo-
modo sarciri, & curari possint .

CAP. IX.

Curta igitur in his tribus, ac si qua parua pa-
ria sunt, curari possunt. Si qua maior a sunt,
aut non recipiunt curationem, aut ita per
hanc ipsam deformatur, vt minus indecora antè fue-
rint. Atque in aure quidem & naribus deformitas so-
la timeri potest. In labris verò si nimium contracta
sunt, vsus quoque necessarij iactura fit, quia minus
facile & cibus assumitur, & sermo explicatur. Neque
enim creatur ibi corpus, sed ex vicino adducitur:
quod in leui mutatione, & nihil eripere, & fallere
oculum potest: in magna non potest. Neque senile
autem corpus, neque quod mali habitus est, neque
in quo difficulter vlcera sanescunt, huic medicinæ
idoneum est, quia nusquam celerius cæcer occupat,
aut difficilior tollitur. Ratio curationis eiusmodi
est. Id quod curatum est, in quadratum redigere, ab
interioribus eius angulis lineas transversas incide-
re, quæ citeriorem partem ab vltiore ex toto didu-
cant: deinde ea quæ sic reposuimus, in vnum adduce-
re. Si non satis iunguntur, vltra lineas, quas antè fe-
cimus aliàs duas lunatas, & ad plagam conuersas im-
mittere, quibus summa tantum cutis diducatur. Sic
enim fit, vt facilius quod adducitur, sequi possit:
quod non vi cogendum est, sed ita adducendum, vt
ex facili subsequatur, & dimissum non multum rece-

dat. Interdum autem ab altera parte cutis haud omnino adducta, deformem quem reliquit locum, reddit. Huiusmodi loci altera pars incidenda, altera intacta habenda est. Ergo neque ex imis auribus, neque ex medio naso imis venarum partibus, neque ex angulis labrorum quicquam attrahere tentabimus. Vtrinque autem petemus, si quid summis auribus, si quid imis, si quid aut medio naso, aut medijs naribus aut medijs labris deerit. Quæ tamen interdum etiam duobus locis curata esse consueverunt. Sed eadem curatio curandi est, si cartilago in eo quod incisum est eminet, excidenda est. Neque enim aut glutinatur, aut acu tutò traicitur. Neque longe tamen excidi debet, ne interdum duas oras libere cutis, vtrinque coitus puris fieri possit. Tum iunctæ oræ inter se suendæ sunt, vtrinque cute apprehensa, & quæ priores lineæ sunt, ea quoque suturâ iniicienda sunt. Sic cis locis, ut in naribus, illita spuma argenti satis proficit. In vteriores verò lunatasq; plagas linamentû dandum est, ut caro increscens vulnus impleat, summaq; cura, quod ita sutum est, tuendum esse, apparere ex eo potest, quod de cancro suprâ posui. Ergo etiam tertio quoque die fouendum erit vapore aque calidæ, rursusq; idem medicamentum iniiciendum, fereq; septimo die glutinatum est. Tum suturæ eximi, & vlcus ad sanitatem perducî debent.

De Polypi curatione per ferrum. CAP. X.

Polypum verò, qui in naribus nascitur, præcipue ferro curari iam aliàs posui. Ergo etiam hunc ferramento acuto in modum spathæ facto resolvere ab osse oportet: adhibita diligentia, ne infra cartilago lædatur, in qua difficilis curatio est. Vbi abscissus, est vnco ferramento extrahendus est. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicil-

COR. CELSI

lo respergendum est medicamento, quo sanguis sup-
primitur, eoq; nares leniter implende. Sanguine sup-
presso, linamento vulnus purgandum est. Vbi purum
est, eò pinna eodem modo, quo in aure supra positū
est, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus
demittenda, donec ex toto id sanescat.

De Ozæna.

CAP. XI.

ID autem vitium, quod *ὄζινα* à Græcis vocatur,
si medicamentis non cederet, quemadmodum
manu curandam esset, apud magnos. Chirurgos
non reperi. Credo, quia res raro ad sanitatem satis
proficit, cum aliquod in ipsa curatione tormentum
habeat. Apud quosdam tamen positum est vel sitile
fistulam, vel enodem scriptorium calamus in narem
esse coniiciendum, donec sursum ad os perueniat:
tum per id tenue ferramentum candens dandum esse
ad ipsum os, deinde adustum locum purgandum esse
rugine & melle. Vbi purus est, lycio ad sanitatem
perducendum. Vel narem incidendam esse ab ima
parte ad os, ut & conspici locus possit, & facilius
candens ferramentum admoueri. Tum sui narem
debere, & adustum quidem vlcus eadem ratione cu-
rari. Sutura verò illini vel spuma argenti, vel
alio glutinante.

De oris vitiis, quæ manu & ferro curantur.

CAP.

XII.

IN ore quoque quædam manu curantur. Vbi in
primis dentes nonnunquam mouentur, modo
propter radicum imbecillitatem, modo propter
gingiuarum arefcentium vitium. Oportet in vtro-
libet candens ferramentum gingiuis admouere, ut
leuiter attingat, non ut incidat. Adustæ gingiux mel

le illinendæ, & mulso eluendæ sunt. Vt puravlcera esse cœperunt; arida medicamenta infricanda sunt ex his quæ reprimunt. Si verò dens dolores mouet, eximiq; eum, quia medicamenta nihil adiuuant, placuit, circumradi debet, vt gingiua ab eo resoluatur. Tum is concutiendus est. Eaq; facienda, donec bene moueatur. Nam dens hærens cum summo periculo euellitur, ac nonnunquam maxilla loco mouetur. Idque etiam maiore periculo in superioribus dentibus fit, quia potest tempora oculosve concutere. Tum si fieri potest manu, si minus, forfice, dens excipendus est. Ac si exesus est, antè id foramen vel linamento, vel bene accommodato plumbo replendum est, ne sub forfice confringatur. Recta verò forfex ducenda est, ne inflexis radicibus os earum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neque ideo nullum eius rei periculum est, vtique in dentibus breuibus, qui ferè longiores radices habent. Sæpe enim forfex cum dentem comprehendere non possit, aut frustra comprehendat, os gingiueprehendit, & frangit. Protinus autem vbi plus sanguinis profluit, scire licet, aliquid ex osse fractum esse. Ergo specillo conquirenda est testa, quæ recessit, & volsella protrahenda est. Si non sequitur, incidi gingiua debet, donec labans ossis testa recipiatur. Quod si fractum statim non est, indurescit extrinsecus maxilla, vt his hiare non possit. Sed imponendum calidum ex farina aut fico cataplasma est, donec ibi pus moueatur. Tum incidi gingiua debet. Pus quoq; multum profluens, ossis fracti nota est. Itaque etiam tum id extrahi conuenit. Nonnunquam etiam eo læso, fistula fit, quæ eradi debet. Dens autem scaber, qua parte niger est, radendus est, illinendusq; rosæ flore contrito, cui gallæ quarta pars, & altera myrrha sit adiecta. Continendumque ore crebro vinum meracum. Atq; in eo casu velandum caput, ambulatione multa.

frictione capitis, cibo non acri vtendum est. At si ex ictu vel alio casu aliqui labant dentes, auro cum his qui bene hærent vincendi sunt. Continendaq; ore reprimentia, vt vinum in quo malicorium decoctum aut in quo galla candens coniecta sit. Si quando etiã in pueris alter dens nascitur quàm prior excidat, is qui cadere debuit, circum purgandus & euellendus est, is qui natus est in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad iustam magnitudinem perueniat. Quotiescunque dente exempto radix relicta est, protinus ea quoque ad id facta forfice, quam rhizam Græci vocant, eximenda est. Tonsillas autem, quæ post inflammationes induruerunt, & *αγριαὶ* autem à Græcis appellantur, cum sub leui tunica sint, oportet digito circumradere & euellere: si ne sic qui dem resoluuntur, hamulo excipere, & scalpello excidere, tum vlcus aceto eluere, & illinere vulnus medicamento, quo sanguis supprimatur.

De Vua.

Vua si cum inflammatione descendit, doloriq; est & subrubicundi coloris, præcidi sine periculo non potest. Solet enim multum sanguinem effundere. Itaq; melius est his vti, quæ aliàs proposita sunt. Si verò inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea vltra iustum modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itemq; si ima, liuida, & crassa, summa, tenuis est. Neque quicquam commodius est, quam volsella prehendere, sub eaq; quod volumus excidere. Neq; enim vllum periculum est, ne plus minusve præcidatur, cum liceat tantum infra volsellam relinquere, quantum inutile esse manifestum est, idq; præcidere quo longior vua est, quàm esse naturaliter debet. Post curationem eadem facienda sunt, quæ in tonsillis proxime posui.

Lingua verò quibusdam cum subiecta parte à primo natali die iuncta est, qui ob id ne loqui quidem possunt. Horum extrema lingua volfellaprehendenda est, sub eaq; membrana incidenda, magna cura habita, ne venæ quæ iuxta sunt, violentur, & profusione sanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris, in prioribus posita est. Et plerique quidem vbi confluuerunt, loquuntur. Ego autem cognoui, qui succisa lingua cum abunde superdentes eam premeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. Adeo in medicina etiam vbi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est, id quod sequi conuenit.

De Abscessu sub lingua.

Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit, quod ferè consistit in tunica, doloresq; magnos mouet: quod si exiguum est, incidi semel satis est: si maius, summa cutis vsque ad tunicam excidenda est, deinde vtrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica vndiq; circumdata liberanda est: magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior vena incidatur.

De Labris.

Labra autem sæpe finduntur, eaq; res habet cū dolore etiam hanc molestiam, quòd sermo prohibetur, qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat. Sed has, si in summo sunt, medicamentis curare commodius est, quæ ad vlcera oris fiunt. Si verò altius descenderunt, necessarium est tenui ferramento adurere, quod spathæ

simile quasi transcurrere, non imprimi debet. Po-
stea facienda eadem sunt, quæ in auribus adustis ex-
posita sunt.

De Cervicis vitiis, & curatione. CAP. XIII.

AT in ceruice inter cutem & asperam arte-
riam tumor increscit, *Ερροχονδαν* Græci
vocat, qua modo caro hebes, modo humor
aliquis melli aquæve similis includitur, interdum
etiam minutis ossibus pili immisti. Ex quibus quic-
quid est, quod tunica continetur, potest adurentibus
medicamentis curari, quibus summa cutis cum su-
periecta tunica exeritur. Quo facto, siue humor est,
profluit: siue quid densius, digitis educitur, tum vl-
cus sub linamentis sanescit. Sed scalpelli curatio bre-
uior est, Medio tumore vna linea inciditur vsque
ad tunicam, Deinde vitiosus sinus ab integro corpo-
re digito separatur, totusq; cum velamento suo exi-
mitur. Tum aceto cui vel salem vel nitrum aliquis
adiecit, eluitur, oræq; vna sutura iunguntur, cæte-
raque eadem quæ in aliis futuris superiniiciuntur.
Leniter deinde, ne fauces vrgeat, deligatur: si quan-
do autem tunica eximi non potuerit, intus insper-
genda adurentia, lini mentisq; id curandum est, cæ-
teris pus mouentibus.

De vmbilici vitiis. CAP. XIII.

SVnt etiam citra Vmbilicum plura vitia, de qui-
bus propter raritatem intra autores parum cõ-
stat. Verisimile est autem id à quoque præter-
missum, quod ipse non cognouerat, à nullo id quod
non viderat, fictum. Commune omnibus est, vmbili-
cum indecore prominere. Causæ requiruntur. Me-
ges tres has posuit. Modo intestinum eo irrumpere,
modo

modo omentum, modo humorem. Solstratus nihil de omento dixit. Duobus ijsdem adiecit, carnem ibi interdum increfcere, eamq; modo integram effe, modo carcinomati fimilem. Gorgias ipfe quoq; omenti mentionem omifit. Sed eadem tria caufatus, fpiritu quoque interdum eo dixit irrumpere. Hieron omnibus his quatuor politis, & omenti mentionem habuit, & eius quod fimul & omentum & inteftinum habuerit. Quid autem horum fit, his indicis cognofcitur. Vbi inteftinum prolapfum eft, tumore neque durus, neque mollis eft, omni frigore comminuitur: non folum fub omni calore, fed etiam retento fpiritu crefcit. Sonat interdum, atque vbi refupinatus eft aliquis delapfo inteftino ipfe defidit. Vbi vero omentum eft, cetera fimilia funt, tumor mollior ab ima parte, latus extenuatum in ventrem eft, fi quis apprehendit, elabitur. Vbi vtrunq; eft, indicia quoque mifta funt, & inter vtrunque mollities. At caro durior eft, femperque etiam refupinato corpore tumet, prementiq; non cedit, prioribus facile cedentibus. Si vitiofa eft, easdem notas habet, quas in carcinomate expofui. Humor autem fi premitur, circumfluit. At fpiritus preffus cedit, fed protinus redit, refupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet. Ex his id quod ex fpiritu vitium eft, medicinam non admittit. Caro quoque carcinomati fimilis cum periculo tractatur. Itaque omittenda eft. Sana excidi debet, idq; vulnus linamentis curari. Humorem quidam vel incifo fummo tumore effundunt, & vulnus ijsdem linamentis curant. In reliquis varix fententix funt. Ac refupinandum quidem corpus effe res ipfa teftatur, vt in vterum fiue inteftinum, fiue omentum eft, delabatur. Sinus vero vmbilici tum vacuus a quibufdam duabus regulis exceptus eft, vehementerq; earum capitibus deligatis, ibi emoritur. A quibufdam ad imum acu traiecitur, duo

lina ducente, deinde vtriusq; lini duobus capitibus diuersæ partes astringuntur. Quod in vna quoque oculi fit. Nam si id quod supra vinculum est, moritur. Adiecerunt quidam, vt antequam vincirent, sum mum vna linea inciderent, exciderentq; quo facilius digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent, tum deinde vinxerunt. Sed abunde est, iubere spiritum continere, vt tumor quantus maximus esse potest, se ostendat, tum imam basim eius atramento notare, resupinatoque homine digitis tumorem eum premere, vt si quid delapsum non est, manu cogatur. Post hæc umbilicum attrahere, & qua nota attramenti est, lino vehementer astringere. Deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere donec emoriatur, atque vt cætera vsta vlcus nutrire. Idque non solum vbi intestinum vel omentum vel vtrunque est, sed etiam vbi humor est, optime proficit. Sed antè quædam visenda sunt, ne quod ex vinculo periculum sit. Nam curationi neq; infans, neq; aut robustus annis, aut senex aptus est, sed à septimo ferè anno ad quartumdecimum. Deinde ei corpus idoneum est id, quod integrum est. At quod mali habitus est, quodq; papulas, impetigines, similiaq; habet, idoneum non est. Leuibus quoq; tumoribus facile subuenitur. At in eorum, qui nimis magni sunt, curatione periculum est. Tempus autem anni & autumnale, & hybernū vitandum est. Verū idoneum maxime est. Ac prima ætas non aliena est. Præter hæc abstinere pridie debet. neque id satis est. Sed alius quoq; ei ducenda est, quo facilius omnia quæ excesserunt, intra aluum confidant.

Quomodo aqua hydropicis emittatur.

CAP. XV.

Aquam his qui hydropici sunt emitti oportere aliàs dixi. Nunc quemadmodum id fiat, dicendum. Quidam autem sub vmbilico ferè quatuor interpositis digitis à sinistra parte. Quidam ipso vmbilico perforato, facere consuerunt. Quidam cute primum adusta, deinde interiore abdomine inciso, quia quod per ignem diuisum est, minus celeriter coit. Ferram itum autem demittitur, magna cura habita, ne qua vena incidatur. Id tale esse debet, vt ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat. Demittendumq; ita est, vt membranam quoq; transeat, qua caro ab interiore parte finitur, eò tum plumbea aut ænea fistula iniicienda est, vel recuruatis in exteriorem partem labris, vel in media circum surgente quodam nodo, ne tota intus delabi possit, huius ea pars quæ intrâ, paulò longior esse debet, quàm quæ extrâ, vt ultra vltiorem membranam procedat. Per hanc effundendus humor est. Atq; vbi maior pars eius euocata est, cludenda demisso linteolo fistula est, & in vulnere, si id vltum non est, relinquenda. Deinde per insequentes dies circa singulas heminas emittendum, donec nullum aqua vestigium appareat. Quidam tamen etiam non vltâ cute protinus fistulam recipiant, & super vulnus spongiam expressam deligant. Deinde, postero die rursus fistulam demittunt, quod recens vulnus paulum diductum patitur, vt si quid humoris superest, emittatur. Idq; bis ita fecisse contenti sunt.

De intestinorum vulneratorum curationibus.

CAP.

XVI.

Nonnunquam autem venter istu aliquo perforatur, sequiturq; vt intestina euoluantur. Quod vbi incidit, protinus considerandum est, an integra ea sint, deinde an his color suus ma-

Z ij

neat. Si tenuius intestinum perforatum est, nihil profici posse iam retuli. Latius intestinum sui potest, non quòd certa fiducia sit, sed quòd dubia spes certa desperatione sit potior. Interdum enim glutinatur. Tum si vtrumlibet intestinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum est, quibus illud quoq; necessario accedit, vt sensu careat, medicina omnis inanis est. Si vero adhuc ea sui coloris sunt, cum magna festinatione succurrendum est. Momento enim alienantur externo & inlueto spiritu circumdata. Resupinandus autem homo est coxis erectioribus. Et si angustius vulnus est, quam vt intestina commode refundantur incidendum est donec satis pateat. At si iam ficciora intestina sunt, perluenda aqua sunt, cui paulum admodum olei sit adiectum. Tum minister oras vulneris leuiter diducere manibus suis, vel etiam duobus hamis membrana interiori iniectis debet, medicus priora semper intestina, quæ posteriora prolapsa sunt, condere, sic vt orbium singulorum locum seruet. Repositis omnibus, leniter homo concutiendus est. Quo fit, vt per se singula intestina in suas sedes diducantur, & inibi concidant. His conditis omentum quoq; considerandum est, ex quo si quid iam nigri & emortui est, forfice excidi debet. Si quid integrum est, leuiter super intestina diduci: futura autem neq; summæ cutis, neq; interioris membranæ per se satis proficit, sed vtriulque. Et quidem duobus lineis vincienda est spissior, quàm alibi: quia rumpi & facilius motu ventris potest, & non æquè magnis inflammationibus pars ea exposita est. Igitur in duabus acubus fila traicienda, eaq; duabus manibus tenèda, & prius interiori membranæ futura iniicienda est, sic vt sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinistiore à principio vulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. Quo fit, vt ab intestinis ea pars semper acuum longè sit, quæ retusa est. Se-

mel vtraque parte traiecta permutandæ acus inter manus sunt, vt ea sit in dextra, quæ fuit in sinistra, ea veniat in sinistram, quum dextra cõtinuit. Iterumq; eodem modo per oras immittendæ sunt. Atque ita tertio & quarto, deincepsq; permutatis inter manus acubus includenda plaga. Posthæc eadem fila, eedẽq; acus ad cutem transferendæ. Similiq; ratione ei quoque parti vtraq; futura iniicienda, semper ab interiore parte acubus venientibus, semper inter manus traiectis. Dein glutinantia iniicienda. Quibus aut spongiam, aut succidam lanam ex aceto impressam accedere debere manifestius est, quàm vt semper dicendum sit. Impositis his leuiter deligari venter debet.

De interiore parte abdominis rupta, &
qua ratione curanda sit.

CAP. XVII.

Interdum tamen vel ex istu aliquo, vel retento diutius spiritu, vel sub graui fasce interior abdominis membrana superiore cute integra, rum pitur. Quod foeminis quoq; ex vtero sæpe euenire consuevit, sitq; præcipuè circa ilia, sequitur autem cum superior caro mollis sit, vt non satis intestina contineat, hisq; intenta cutis indecorè intumescat. Atque id quoque aliter ab aliis curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam basin immis- sis, sic vtrinque deuinciunt, quemadmodum & in vmbilico, & in vna positum est, vt quicquid super vinculum est, emoriatur: quidam medium tumorem excidunt, ad similitudinem myrtacei folij, quod semper eodem modo seruandum esse iam posui, & tum oras futura iungunt. Commodissimum est autem resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia necesse est ea parte rupta membrana sit, quaq; integra est, ea magis obnitatur, tum qua

Z iij

rupta videbitur, immittendæ scalpello duæ tunicæ sunt, vt exciso medio interiore membranæ vtrique recentem plagam habeat, quia quod vetus est, futura non coit, loco patefacto. Si qua parte membrana nõ nouam plagam, sed veterem habet, tenuis excidenda habena est, quæ tantum ora eius exulceret. Cætera, quæ ad futuræ reliquam curationem pertinent, supra comprehensa sunt.

De varicibus ventris.

Pæter hæc euenit, vt in quorundam ventribus varices sint, quarum quia nulla alia curatio est, quam quæ in cruribus esse consuevit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque edidit.

De Testiculorum natura, & morbis eorum.

CAP.

XVIII.

Venio autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent, quæ quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. Igitur testiculi simile quiddam medullis habent. Nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent. Dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur. Depêdēt verò ab inguinibus per singulos nervos, quos *κρεμαστήριος* Græci nominant, cum quorum utroque bina descendunt & venæ & arteriæ. Hæ autem tunica conteguntur tenui, nervosa, sine sanguine, alba, quæ *ἐπυττωδής* à Græcis nominatur: super eam valentior tunica est, quæ interiori vehementer imparte inhæret, Darton Græci vocant. Multæ deinde membranulæ venas & arterias, eosque nervos comprehendunt. Atque inter duas quoque tunicas superioribus partibus leues, paruulæque sunt. Hactenus

propria vtrique testiculo & velamenta & auxilia sunt. Communis deinde vtriq; omnibusq; interioribus sinus est, qui iam conspicitur à nobis, ὀρχήν Græci, scrotum nostri vocant, isque ab ima parte mediis tunicis leuiter innexus est, à superiore tantum circumdatus est. Sub hoc igitur plura vicia esse consueverunt. Quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere proposui, modò his integris fiunt. Si quidem interdum vel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur, vel ex ita aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit, tum pondere eò deuoluitur, aut omentum, aut etiam intestinū. Atque ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes demissum, subinde neruofas tunicas, & ob id eius rei patientes diducit, ἐντεροκήλην & ἐπὶ πλῆκῆλην Græci vocant, apud nos indecòrum, sed commune his Herniæ nomen est. Deinde, si descendit omentum, nunquam in scroto tumor tollitur, siue inedia fuit, siue corpus huc illucve conuersum, aut aliquo modo collocatum. Itemq; si retectus est spiritus, non magnopere increscit, tactu verò inæqualis est, & mollis, & lubricus. At si intestinum quoq; descendit, tumoris sine inflammatione modò minuitur, modò increscit. Estq; ferè sine dolore, & cum conquiescit aliquis, aut iacet, interdum ex toto desidit, interdum sic diuiditur, vt in scroto exiguæ reliquæ maneant. At si clamore & satietate, & si sub aliquo pondere is homo nixus est, crescit, frigore omni contrahitur, calore diffunditur. Estq; tum scrotum & rotundum, & tactu leue, idq; quod subest, lubricum est: si pressum est, ad inguen reuertitur, dimissumq; iterum cum quodam quasi murmure deuoluitur. Et id quidem in leuioribus malis euenit. Nonnunquam autem stercore accepto vastius tumet, retroq; compelli non potest: adfert tum dolorem &

scroto, & inguinibus, & abdomini: nonnunquam stoma-
 chus quoque affectus, primum ruffam bilem per
 os reddit, deinde viridem, quibusdam etiam nigram.
 Integris verò membranis interdum eam partem hu-
 mor distringit. Atque eius quoque species duæ sunt.
 Nam vel inter tunicas is increscit, vel in mēbranis,
 quæ ibi circa venas & arterias sunt, vbi hæ grauata
 occaluerunt. Ac ne ei quidem humori, qui inter tu-
 nicas est, vna sedes est. Nam modo inter summam &
 mediam, modo inter mediam & imam consistit. Græ-
 ci communi nomine quicquid est, *ὑδροκήλη* appel-
 lant: nostri vt scilicet nullis discriminibus satis co-
 gnitis, hoc quoque sub eodem nomine, quo priora
 habent. Signa autem quædam communia sunt, quæ-
 dam propria. Communia, quibus humor deprehen-
 ditur. Propria, quibus locis humorem subesse dici-
 mus: si tumor est, nunquam ex toto se remittens, sed
 interdum leuior, aut propter famem, aut propter fe-
 briculam, maximeq; in pueris, isq; moris est, si non
 minus humor subest. At si is vehementer increuit,
 renititur sic, vt vter repletus, & arte astrictus. Venæ
 quoq; in scroto inflantur, & si digito pressimus, cedit
 humor, circumfluensq; id quod non premitur, attol-
 lit, & tanquam in vitro cornuve per scrotum appa-
 rer, isq; (quantum in ipso est) sine dolore est. Sedes
 autem eius sic deprehenditur. Si inter summam me-
 diamq; tunicam est, cum digitis duobus pressimus,
 paulatim humor inter eos reuertens subit, scrotum
 ipsius albidius est. Si ducitur, aut nihil, aut paruulū
 intenditur, testiculus ea parte neque visu, neque
 tactu sentitur. At si sub media tunica est, intentum
 scrotum magis se attolit, adeo, vt superior coles sub
 sumore eo dilitescat. Præter hæc æque integris tu-
 nicis ramex innascitur *κυστοκήλη*. Græci appellant,
 cum venæ intumescunt. Hæ quoque intortæ conglu-
 meratæq; ad superiorem partem, vel ipsum scrotum

implent, vel mediam tunicam, vel imam. Interdum etiam sub ima tunica circa ipsum testiculum neruūq; eius increscunt. Ex his ex quæ in ipso scroto sunt, oculis patent: hæ verò quæ mediæ imæve tunicæ insident, vt magis conditæ, non æquè quidem cernuntur, sed tamen etiā visui subiectæ sunt, præterquam quòd & tumoris aliquid est, pro venarum magnitudine & modo: & id prementi magis renititur, ac per ipsos venarum toros inæquale est: & qua parte id est, testiculus magis iusto dependet. Cum verò etiam super ipsum testiculum neruumq; eius, id malum increuit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorq; altero fit, vt pote alimento amisso. Raro, sed aliquando caro quoque inter tunicas increscit *σαρκοειδής* Græci vocant. Interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoq; adfert, & nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atq; ilia peruenit, partesq; hæ intumescunt: neruus ex quo testiculus depēdet, plenior fit, simulq; indurescit: super hæc inguen quoque nonnunquam varices implent, *βυβωνοειδής* appellant.

De testiculorum curationibus communibus, & primò de incisione & curatione inguinis, vel scroti. CAP. XIX.

His cognitis, de curatione dicendum est, in qua quædam communia omnium sunt, quædam propria singulorum. Prius de communibus dicam. Loquar autem nunc de his, quæ scalpellum desiderant. Nam quæ vel sanari non possint, vel aliter nutrirī debeant; dicendum erit, simul ad species singulas venero. Inciditur autem interdum inguen, interdum scrotum. In vtraque curatione, homo ante triduum bibere aquam, pridie abstinere etiam a cibo debet, ipso autem die collocari supinus

deinde si inguen incidendum est, idque iam pube contegitur, antè radendum est, & tum extento scroto, vt cutis inguinis intenta sit, id incidendum sub imo ventre, qua cum ab domine tunica inferiores committuntur. Aperiendum autem audacter est, donec summa tunica, quæ ipsius, scroti est, incidatur, perueniaturque ad eam, qua media est plaga facta. Foramen deorsum versus subest. In id demittendus est sinistra manus digitus index, vt diductis interuenientibus membranulis simul laxet. Minister autem sinistra manu comprehenso scroto, sursum versus eum debet extendere, & quam maximè ab inguinibus abducere: primum cum ipso testiculo, dum medius omnes membranulas, quæ super mediam tunicam sunt, si digito deducere non potest, scalpello abscindat. Deinde sine eo, vt is delapsus ipsi plagæ iungatur, digitoque inde promatur, & super ventrem cum duabus suis tunicis collocetur. Inde si qua vitiosa sunt, circuncidenda sunt. In quibus cum multæ venæ discurrant, tenuiores quidem præcidi protinus possunt: maiores verò antè longiore lino deligandæ sunt, ne periculose sanguinem fundant. Sin media tunica vexata erit, aut sub ea malum increuerit, excidenda erit, sic, vt alte ad ipsum inguen præcidatur. Infrà tamen non tota demenda est. Nam quod ad basin testiculi vehementer cum ima tunica connexum est, excidi sine summo periculo non potest. Itaque ibi relinquendum est. Idem in ima quoque tunica, si læsa est, faciendum est. Sed non à summa inguinis plaga, verum infrà paulum ea abscidenda, ne læsa abdominis membrana inflammationes moueat. Neque tamen nimium ex ea sursum relinquendum est, ne postea sinuetur, & sedem eidem malo præstet. Purgatus ita testiculus per ipsam plagam, cum venis & arteriis, & neruo suo leuiter demittendus est, videndumque, ne sanguis in scrotum descendat, ne ve con-

erētus aliquo loco maneat. Quæ ita fiēt, si venis
vinciendo medicus, prospexerit: lina quibus capita
earum continebuntur, extra plagam dependere debe
bunt, quæ pure orto sine vllō dolore excident. Ipsi
autem plagæ iniiciendæ duæ fibulæ sunt, & insuper
medicamentum quo glutinentur. Solet interdum ab
altera ora necessarium esse aliquid excidi, vt cicatrix
maior & latior fiat. Quod vbi incidit, linamenta su
per non fulcienda, sed leuiter tantum ponenda sunt,
supraq; ea quæ inflammationem repellant, id est, ex
aceto vel lana succida vel spongia. Cætera eadem
quæ vbi pus moueri debet, adhibenda sunt. At cum
infra incidi oportet, resupinato homine subiicienda
sub scroto sinistra manus est, deinde id vehementer
apprehendendum, & incidendum. Si paruulum est
quod nocet, modice, vt tertia pars integra ad susti
nendum testiculum infra relinquatur. Si maius est,
etiam amplius, vt paulum tantummodo ad inum, cui
testiculus insidere possit, integrum maneat. Sed pri
mo rectus scalpellus, quam leuissima manu teneri de
bet, donec scrotum ipsum diducat. Tum inclinandus
mucro est, vt transuersa membrana secet, quæ inter
summam mediamque tunicam sunt. At si vitium in
proximo est, mediam tunicam attingi non oportet.
Si sub illa quoque conditur, etiam illa incidenda est,
sic vt tertia quoque, si illa vitium tegit. Vbicunque
reperitum malum est, ministrum ab inferiore parte
exprimere moderate scrotum oportet, medicum di
gito, manubriolo, vel scalpello diductam inferiorem
partem tunica extrâ collocare: deinde eam ferramen
to, quod ad similitudinem curuum vocant, incidere,
sic vt in eandem intrare duo digiti, index & medius
possint. His deinde coniectis, excipienda reliqua
pars tunicæ, & inter digitos scalpellus immittendus
est, eximendumque aut effundendum quicquid est
noxium. Quancunque autem tunicam quis violauit,

illam quoque debet excidere, ac mediam quidem (vt
 supra dixi) quam altissime ab inguine, imam autem
 paulo infra. Cæterum antequam excidantur, hæc quo-
 que vinciri lino summe debent, & eius lini capita
 extra plagam relinquenda sunt, sicut in aliis quoque
 venis, quæ id requisierint. Eo facto testiculus intus
 reponendus est, oræque scroti futuris inter se com-
 mittendæ, neque paucis, ne parum glutinentur, & lon-
 gior fiat curatio, neque multis, ne inflammationem
 augeant. Atque hic quoque videndum est, ne quid
 in scroto sanguinis maneat. Tum imponenda gluti-
 nantia sunt. Si quando autem in scrotum sanguis de-
 fluxit, aliquidve concretum ex eo decidit, incidi sub-
 ter id debet, purgatoque eo spongia acri aceto ma-
 dens circumdari. Deligatur autem vulnus omne,
 quod ex his causis factum est. Si dolor nullus est,
 quinque primis diebus non est resoluendum, sed bis
 die tantum aceto irroranda lana vel spongia. Si do-
 lor est, tertia die resoluendum, & vbi fibulæ sunt, hæc
 incidendæ, vbi linamentum, id mutandum est: rosâq;
 & vino madefaciendum id, quod imponitur. Si inflam-
 matio increscit, adiiciendum prioribus cataplasma
 ex lenticula & melle, vel ex malicorio, quod in auste-
 ro vino coctum sit, vel ex his mistis. Si sub his inflam-
 matio non conquirit, post diem quintum multa cali-
 da aqua vulnus fouendum, donec scrotum ipsum &
 extenuetur, & rugosius fiat. Tum imponendum cata-
 plasma ex triticea farina, cui resina pinea adiecta sit.
 Quæ ipsa, si robustus curatur, ex aceto: si tener, ex
 melle coquenda sunt. Neque dubium est, quodcumq;
 initium fuit, si magna inflammatio est, quin ea, quæ
 pus mouent, imponenda sint. Quod si pus in ipso
 scroto ortum est, paulum id incidi debet, vt exitus
 detur. Linamentumque eatenus imponendum est, vt
 foramentegat. Inflammatione finita, propter nervos
 priore cataplasmate, dein cerato vtendum est. Hæc

proprie ad eiusmodi vulnera pertinent. Cætera & in curatione, & in uictu similia his esse debent, quæ in alio quoque vulnerum genere præcipimus.

De Intestini curatione.

CAP: XX.

His propositis ad singulas species veniendum est, ac si cui paruulo puero intestinum descendit antè scalpellum experienda iunctura est. Fascia eius rei causâ sit, cui imo loco pila assuta est ex panniculis facta, quæ ad repellendum intestinum ipsi illi subicitur, deinde reliqua fasciæ pars arcte circumdatur, sub quo sæpe & intus compellitur intestinum, & inter se tunice glutinantur. Rursus si ætas processit, multumque intestini descendisse ex tumore magno patet, adiciunturque dolor & vomitus, quæ ex stercore, & ex cruditate eò delapso ferè accidunt, scalpellum adhiberi sine perniciæ non posse manifestum est. Leuandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum est. Sanguis mitti ex brachio debet, deinde, si vires patiuntur, imperanda tridui abstinencia est: si minus, certe pro vi corporis quam longissime. Eadem verò tempore super habendum cataplasma ex lini semine, quod antè aliquis ex mulso decoxerit. Post hæc & farina hordeacea cū resina iniicienda, & is demittendus in solum aquæ calidæ, cui oleum quoque adiectum sit, dandumque aliquid cibi lenis calidi. Quidam etiâ aluum ducunt. Id ducere aliquid in scrotum potest, educere ex eo non potest. Per ea verò, quæ suprà scripta sunt, leuato malo, si quando aliàs dolor reuerterit, eadem erunt facienda. Sine dolore quoque, si multa intestina prolapsa sunt, secari superuacuum est, non quòd excludi à seroto non possint, nisi tamen id inflammatio prohibuit, sed quòd repulsa inguinibus immorentur, ibique tumorem excitent, atque ita fiat mali non finis, sed

mutatio. At in eo quem scalpello curari oportebit, simulatq; ad mediam tunicam vulnus in inguine factum peruenierit, duobus hamulis ea iuxta ipsas oras apprehendi debet, dum ductis omnibus membranulis medicus eam liberat. Neque enim cum periculo lædatur, quæ excidenda est, cum intestinum esse nisi sub ea non possit. Vbi deducta autem erit, ab inguine vsque ad testiculum incidi debet, sic, ne ipse lædatur, tum excidi. Ferè tamen hanc curationem puerilis ætas, & modicum malum recipit. Si vir robustus est, maiusq; id vitium est, extrahi testiculus non debet, sed in sua sede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione vsque ad mediam tunicam scalpello aperitur, eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur, sic vt à ministro testiculus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tum ea tunica deorsum versus scalpello inciditur, sub eaq; index digitus sinistræ manus ad imum testiculum demittitur, eumq; ad plagam compellit. Deinde dextræ manus duo digiti pollex atque index, uenam & arteriam & nervum, tunicamq; eorum à superiore tunica diducunt. Quod si aliquæ membranulæ prohibent, scalpello resoluuntur, donec ante oculos tota iam tunica sit. Excisis quæ excidenda sunt, repositoq; testiculo, ab ora quoque eius vulneris, quod in inguine est: demenda habenula paulò latior est, quo maior plaga sit, & plus creare carnis possit.

De Omenti curatione. CAP. XXI.

AT si omentum descendit, eodem quidem modo, quo suprà scriptum est, aperiendum inguen, diducendæq; tunicæ sunt. Considerandum autem est, maior ne is modus, an exiguus sit. Nā quod paruulum est, super inguen in alium vel digito vel auerso specillo repellendum est. Si plus est, lineæ

re oportet dependere, quantum ex vtero prolapsum est, idq; adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur & excidat. Quidam hic quoque duo lina acu trahunt, binisq; singulorum capitibus diuersas partes astringunt. Sub quo eque, sed tardius emoriatur. Adhuc tamen hic quoque celeritati, si omentum super vinculum illinitur medicamentis quæ sic exedunt, ne erodant, *απ' τινος* Græci vocant. Fuerunt etiam qui omentum forfice præciderent, quod in paruulo non est necessarium. Si maius est, potest profusionem sanguinis facere. Siquidem omentum quoque venis quibusdam etiam maioribus illigatum est. Neque verò si discussio ventre id prolapsum forfice præciditur, cum & emortuum sit, & aliter tutius aueli non possit, inde huc exemplum transferendum est. Vulnus autem curari, si relictum omentum est, futura debet. Si ad amplius fuit, & extra emortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est. Si verò humor intus est, incidendum est, in pueris quidem inguem, nisi in his quoque liquoris eius maior modus prohibet: in viris verò & vbicunque multus humor subest, scrotum. Deinde si inguem incisum est, eò protractis tunicis humor effundi debet. Si scrotum, & sub hoc protinus vitium est, nihil aliud quàm humor est effundendus, abscindendæque membranae sunt, si quæ eum continuerunt: deinde eluendum id ex aqua, quæ vel salem adiectum, vel nitrum habeat: si sub media, imæve tunica, totæ hæ extra scrotum collocandæ, excidendæque sunt.

De Ramicis curatione. CAP. XXII.

RAmex autem, si super ipsum scrotum est, adurendus est tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipsis venis infigantur, cum eo ne amplius quàm has vrant, maximeque vbi inter se impli

cata glomerantur, eo ferrum id admouendum est, tū
super farina ex aqua frigida subacta iniicienda est,
vtendumque eo vinculo, quod idoneum esse ani-
cationibus posui. Tertio die lenticula cum melle im-
ponenda est, post eiectionis crustis vlcera melle purgan-
da, rosa implenda, ad cicatricem aridis linamentis
perducenda sunt. Quibus verò super mediam tuni-
cam venæ tument, incidendum inguen est, atque tuni-
ca promouenda, ab eaque venæ digito vel manu-
briliolo scalpelli separandæ. Qua parte verò inhære-
bunt, & ab superiore & ab inferiore parte lino vin-
ciendæ, tum sub ipsis vinculis præcidendæ, reponen-
dusque testiculus est. At vbi supra tertiam tunicam
raxe insedit, mediam excidi necesse est. Deinde, si
duæ tresve venæ tument, & ita pars aliqua obside-
tur, vt maiore vitio vacet, idem faciendum quod su-
pra scriptum est, vt ab inguine & à testiculo deligatæ
venæ præcidantur, isque condatur. Sin totum id rax-
em obsederit, per plagam demittendus digitus in-
dex erit, subiiciendusque venis, sic vt paulatim pro-
trahat æquè adducendo, donec is testiculus par alte-
ri fiat. Tum fibulæ oris sic vinciendæ, vt simul eas
quoque venas comprehendant. Id hoc modo fit:
Acus ab exteriori parte oram vulneris perforat. Tū
non per ipsam venam, sed per membranam eius imit-
titur, per eamque in alteram oram compellitur. Venæ
vulnerari non debent, ne sanguinem fundant.
Membrana semper inter has venas est, ac neque peri-
culum affert, & filo comprehensas illas abunde te-
net. Itaque etiam satis est, duas fibulas esse: tum venæ
quæcunque protractæ sunt in ipsum inguen, aduer-
so specillo comprehendi debent: soluendi fibulas tē-
pus inflammatione finita & purgato vulnere est, vt
vna simul & oras & venas cicatrix deuinciat. Vbi ve-
rò inter imam tunicam & ipsum testiculum neruūque
eius raxe ortus est, vna curatio est, quæ totum testi-
culum

culum abscindit. Nam neque ad generationem quicquam is confert, & omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum, media tunica promenda, atque excidenda est, idem in ima faciendum, nervusque ex quo testiculus dependet, præcidendus. Post id venæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra vinculum abscindendæ sunt.

De Carne quæ inter tunicas testiculorum concrevit, & de nervo indurato. CAP. XXIII.

CAro quoque, si quando inter tunicas concrevit, nihil dubii est, quin eximenda sit, sed id ipso scroto inciso fieri commodius est. At si nervus induruit, curari res neque manu neque medicamento potest. Vrgent enim febres ardentes, & aut virides aut nigri vomitus: præter hæc ingens sitis, & linguæ aspritudo, ferequæ à die tertio spumans bilis duo cum rosione redditur. Atque neque assumi facile cibis, neque contineri potest, neque multo potest extremæ partes frigescent, tremor oritur, manus sine ratione extenduntur, deinde in fronte frigidus sudor, eumque mors sequitur.

De ramice inguinis. CAP. XXIIII.

VBi verò in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi: si maior duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde non extracto testiculo, sicut intestinis quoque prolapsis interdum fieri docui, colligendæ venæ vincierendæque, ubi tunicis inhærebunt, & sub his nodis præcidendæ sunt. Neque quicquam novi curatio vulneris eius requirit.

AB his ad ea transeundum est, quæ in cole ipso fiunt, in quo si glans nuda est, vult- que aliquis eam decoris causa tegere, fie- ri potest, sed expeditius in puero quam in viro. In eo cui id naturale est, quam in eo, qui qua- rundam gentium more circumcisisus est. In eo cui glans parua iuxtaq; eam cutis, spatiosior verò ipsè coles est, quam in quo contraria his sunt. Curatio au- tem eorum, quibus id naturale est, eiusmodi est: Cu- tis circa glandem apprehenditur & extenditur, do- nec illam ipsam condat, ibique deligatur. Deinde iuxta pubem in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur, magnaque cura cauetur ne vrina iter, vel vene, quæ ibi sunt, incidantur. Eo facto cutis ad vin- culum inclinatur, nudaturque circa pubem velut cir- culus, eoque linamenta dantur, ut caro increseat & id impleat, satisque velamenti supra latitudo plagæ præstat. Sed donec cicatrix sit, vinctum esse id debet, in medio tantum relicto exiguo vrinae itinere. At in eo qui circumcisisus est, sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole est. Non ita dolet, quia summo soluto, deduci deorsum vsque ad pubem manu potest. Neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur vltra glandem. Tum multa frigida aqua fouetur, emplastrumq; circa da- tur, quod valentem inflammationem reprimat, pro- ximisq; diebus vt propè à fame victus est, ne forte eam partem satietas excitet. Vbi iam sine inflamma- tione est, deligari debet à pube vsque circumulum. Su- per glâdem autem aduerso emplastro imposito indu- ci. Sic enim fit, vt inferior pars glutinetur, superior ita sanescat, ne inhæreat.

Quomodo glans penis contecta aperiri possit.

Contra si glans ita contecta est, vt nudari non possit, quod vitium Græci φυμωσι appellanc aperienda est. Quod hoc modo fit: Subter à summa ora cutis inciditur recta linea vsque ad frænum, atque ita superius tergus relaxatum cedere retro potest. Quòd si parum sic profectum est, aut propter angustias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est, sic vt vertex eius ad frænum basis in tergo extremo sit. Tum superdanda linamenta sunt, aliâq; medicamenta quæ ad sanitatem perducant. Necessariû autem est donec cicatrix sit conquiescere. Nam ambulatio atterendo vlcus sordidum reddit.

Infibulandi ratio.

Infibulare quoque adolescentulos interdum voicis, interdum valerudinis causa quidam consue- runt. Eiusq; hæc ratio est. Cutis quæ super glandem est extenditur, notaturq; vtrinq; à lateribus atramento quâ perforatur, deinde remittitur. Si super glandem notæ reuertuntur, nimis apprehensum est, & vltra notari debet. Si glans ab his libera est, is locus idoneus fibulæ est. Tum quâ notæ sunt, cutis acu filum ducente transuitur, eiusq; fili capita inter se deligantur, quotidieq; id mouetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Vbi hæ confirmatæ, exemplo filo fibula additur, quæ quo melior, eo leuior est. Sed hoc quidem sæpius inter superuacua, quàm iac- ser necessaria est.

De vrinæ reddendæ difficultate, & de Calculo,
rationibusq; eorum. CAP. XXVI.

Aa ij

Res verò interdum cogit emolliri manu vrinam, cum illa non redditur, aut quia senectute iter eius collapsum est, aut quia calculus, vel concretum aliquid ex sanguine intus se opposuit. At mediocris quoque inflammatio sæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idq; non in viris tantummodo, sed in fœminis quoq; interdum necessarium est. Ergo æneæ fistulæ fiunt, quæ vt omni corpori ampliori minoriq; sufficiant, ad mares tres, ad fœminas duæ medico habendæ sunt. Ex virilibus maxima decem & quinque est digitorum: media, duodecim: minima, nouem. Ex muliebribus, maior nouem: minor, sex. Incuruas verò esse eas paulum, sed magis viriles oportet, leuesque admodum: ac neque nimis plenas, neque nimis tenues. Homo tum resupinus, eo modo quo in curatione ani figuratur, super subsellium aut lectum collocandus est. Medicus autem à dextro latere sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra verò fistulam demittere in iter vrinæ debet. Atque vbi ad ceruicem vesicæ ventum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam vesicam compellere, eamq; vrina reddita recipere. Fœmina brevis vrinæ similiter & rectius iter habet, quod mamulæ simile interimas oras super naturale positum, non minus sæpe auxilio eget, aliquando minus difficultatis exigit. Nonnunquam etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, non longè ab exitu inhærescit. Eum si fieri potest, oportet vellere, vel oriculario specillo, vel eo ferramento, quo infectione calculus protrahitur. Si id fieri non potuit, cutis extrema quam plurimum attrahenda, & condita glande lino vincienda est, deinde à latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus est, tum cutis remittenda. Sic enim fit, vt incisum colem integra pars cutis contegat, & vrina naturaliter profluat.

Quæ curatio calculosis adhibeatur.

CUm vesicæ verò calculique facta mentio sit, locus ipse exigere videtur, vt subiiciam, quæ curatio calculosis, cum aliter succurri nō potest, adhibeatur. Ad quam festinare, cum præceps sit, nullo modo conuenit: ac neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio id experiendum est, sed solo vere, in eo corpore, quod iam nouem annos, nondum quatuordecim excessit, & si tantum mali subest, vt neque medicamenti vinci possit, neque etiam trahi posse videatur, quo minus interposito aliquo spatio interimat. Non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat, sed quo sæpius utique in hoc fallat, in quo plura & genera & tempora periculi sunt. Quæ simul cum ipsa curatione proponam igitur vbi vltima experiri statutum est, antè aliquot diebus victu corpus præparandum est, vt modicos, vt salubres cibos, vt minime glutinosos assumat, vt aquam bibat. Ambulandi verò inter hæc exercitatio ne vtatur, quo magis calculus ad vesicæ ceruicem descendat. Quod an inciderit, digitis quoque, sicut in curatione docebo, demissis cognoscitur. Vbi eius rei fides est, pridie is puer in ieiunio continendus est, & cum loco calido curatio adhibenda, quæ hoc modo ordinatur: Homo prudens & peritus in sedili alto confidit, supinumque eum & aduersum super genua sua coxis eius collocatis comprehendit, reductisque eius cruribus, ipsum quoque iubet manibus ad suos poplites datis eos quàm maxime possit atrahere, simulque ipse sic eos continet. Quod si robustius corpus eius est qui curatur, duobus sedilibus iunctis duo valentes insidunt, quo & sedilia & interiora crura inter se deligantur, ne diduci possint. Tum is super duorum genua eodem modo collocatur, atque alter prout consedit sinistrum crus, alter dextrum, simulque

Aa iij

ipse poplites suos attrahit. Siue autem vnus, siue duo continent, super humeros eius suis pectoribus incumbunt. Ex quibus euenit, vt inter ilia finis super pubem sine vllis tugis sit extentus, & in angustum compulsa vesica, facilius calculus capi possit. Præter hæc etiamnum à lateribus duo valentes obiciuntur, qui circumstantes leuare vel vnum vel duos, qui puerum continent, non sinunt. Medicus deinde diligenter vnguibus circuncisis, atque sinistra manu duos eius digitos, indicem & medium, leniter prius vnum, deinde alterum in anum eius demittit, dextræque digitos super inum abdomen leniter imponit, ne si vtrinq; digiti circa calculum vehementer cõcurrerint, vesicam lædant. Neque verò festinanter in hac re, vt in plerisque, agendum est, sed ita, vt quammaximè id tutò fiat. Nam læsa vesica neruorum distentiones cū periculo mortis excitat. Ac primum circa ceruicem quæritur calculus. Ibi repertus minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem, nisi cum hoc indicij suis cognitū est. Si verò aut ibi non fuit, aut recessit retro, digiti ad vltimā vesicam datur, paulatimq; dextra quoq; manus eius vltra translata subsequitur. Atq; vbi repertus est calculus, qui necesse est in manus incidat, eo curiosius deducitur, quo minor leuiorq; est, ne effugiat, id est, ne sæpius agitāda vesica sit. Ergo vltra calculum dextra semper manus eius opponitur, sinistrae digiti deorsum eum compellunt, donec ad ceruicem peruenitur. In quam si oblongus est, sic compellendus est, vt pronus exeat: si planus, sic, vt transuersus sit: si quadratus, vt duobus angulis sedeat: si altera parte plenior, sic vt prius ea, qua tenuior sit, euadat. In rotundo nihil interesse ex ipsa figura pater, nisi si leuior altera parte est, vt ea antecedeat. Cum iam eò venit, vt incidi super vesicæ ceruicem iuxta anum cutis plaga lunata vsque ad ceruicem vesicæ debeat, cornibus ad coxas spectan-

ribus paulum, deinde ea parte qua strictior ima pla-
ga est, etiamnum sub cute altera transuersa plaga fa-
cienda est, qua ceruix aperiatur, donec vrinae iter pa-
teat, sic vt plaga paulo maior, quam calculus sit. Nam
qui metu fistulae, quam illo loco ὀφθαλμοὶ Græci vo-
cant, parum patefaciunt, cum maiore eodem periculo
renoluuntur, quia calculus iter, cum vi promitur,
facit, nisi accipit. Idque etiam perniciosius est, si fi-
gura quoque calculi vel asperitudo aliquid eò contu-
lit. Ex quo & sanguinis profusio, & distentio neruo-
rum fieri potest. Quæ si quis euasit, multo tamen pa-
rentiorem fistulam habiturus est, rupta ceruice, quæ
habuisset incisa. Cum verò patefacta est, in conspe-
ctum calculus venit, in cuius corpore nullum descri-
men est. Ipse si exiguus est, digitis ab altera parte
propelli, ab altera protrahi potest. Si maior, inicien-
dus à superiore ei parte vncus est, eius rei causa fa-
ctus. Is est ad extremum tenuis, in semicirculi spe-
ciem reclusæ latitudinis, ab exteriori parte leuis qua
corpori iungitur, ab interiori asper, qua calculum at-
tingit. Isque longior potius esse debet. Nam breuis
extrahendi vim habet. Vbi iniectus est, in vtrunque
latus inclinandus est, vt appareat calculus, & tenea-
tur, quia si apprehensus est, ille simul inclinatur.
Ideoque eo minimo opus est, ne cum adduci vncus
coeperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulne-
ris incidat, eamque conuulneret. In qua re quod pericu-
lum esset, iam supra proposui. Vbi satis teneri
calculum patet, eodem penè memento triplex mo-
tus, adhibendus est, in vtrunque latus, deinde
extra, sic tamen, vt leniter id fiat, paulumque pri-
mo calculus attrahatur: quo facto, attollendus
vncus extremus est, vt intus magis maneat, faci-
liusque illum producat. Quod si aliquando à su-
periore p parte calculus parum comode compre-
hendatur, à latere erit apprehendendus. Hæc est sim-

plicissima curatio. Sed varietas rerum quasdam etiamnum animaduersiones desiderat. Sunt enim quidam non asperi tantummodo, sed spinosi quoque calculi, qui per se quidem delapsi in ceruicem, sine vlllo periculo eximuntur. In vesica verò non tuto vel hi conquiruntur, vel attrahuntur, quoniã vbi illã conuulnerarunt, ex distentione neruorũ mortem maturant: multoq; magis, si spina aliqua vesicæ inhæret, eamq; cum duceretur, duplicauit. Colligitur autem eo, quod difficilius vrina redditur, in ceruice calculum esse: eo quod cruenta destillat, illum esse spinosum maximeq; id sub digitis quoque experiendum est, neque adhibenda manus, nisi id constitit. Ac tum quoque leniter intus digiti obiciendi, ne violentèr promouendo conuulnerent, tum incidendum. Multi hic quoque scalpello vsi sunt. Meges (quoniam is infirmior est, potesq; in aliqua prominẽtia incidere, incisoq; super illam corpore, quã cauum subest, non secare, sed relinquere, quod iterum incidi necesse sit) ferramentum fecit rectum, in summa parte labrosum, in ima semicirculatum acutumq;e. Id receptum inter duos digitos indicem, ac medium super pollice imposito sic deprimebat, vt simul cum carne, si quid ex calculo prominebat, incideret. Quo cum sequebatur, vt semel quantum satis esset, aperiret. Quocunque autem modo ceruix ea parte facta est, leniter extrahi, quod asperum est, debet, nulla propter festinationem vi adnota.

Signa calculorum, vel arenosorum,
vel mollium.

AT calculus arenosus, & antè manifestus est, quoniam & vrina quæ redditur, arenosa est: & in ipsa curatione, quoniam inter subiectos digitos neque æque leniter renititur, & insu-

per dilatatur. Item mollis calculus, & ex pluribus minutisque, sed inter se parum astrictis compositus indicatur, in se attrahens quasdam quasi squamulas. Hos omnes leniter permutatis subinde digitorum vicibus sic oportet abducere, ne vesicam lædāt, neve intus aliquæ dissipatæ reliquæ maneant, quæ postmodum curationi difficultatem faciant. Quicquid autem ex his in conspectum venit, vel digitis vel vncō eximendum est. At si plures calculi sunt, singuli protrahi debent, sic tamen, ut si quis exiguus supererit, potius relinquatur. Siquidem in vesica difficulter inuenitur inuentusque celeriter effugit. Ita longa inquisitione vesica læditur, excitatq; inflammationes mortiferas, adeo ut quidam secti, cum diu frustra per digitos vesica esset agitata, decesserint. Quibus accedit etiam quod exiguus calculus, ad plagam vrina postea promouente, excidit. Si quando autem is maior, non uidetur, nisi rupta ceruice extrahi posse, findendus est. Cuius repertor Ammonius, ob id Lithotomos cognominatus est. Id hoc modo fit. Vncus iniicitur calculo, sic ut facile eum concussum quoque teneat, ne is retro reuoluatur. Tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ, prima parte tenui, sed retusa, quod admotum calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipsam vesicam per ferramentū perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De Calculis fœminarum.

HÆ verò curationes in fœminis quoque similes sunt, de quibus tamen parum propriè quædam dicenda sunt. Siquidem in his ubi paruulus calculus est, scalpellus superuacuus est, quia is vrinam in ceruicem non compellit, quæ & breuior, quàm in maribus, & laxior est. Ergo & per

se sepe excidit, & si in primo quod est angustius in-
hæret, eodem tamen vnico sine vlla noxa educitur.
At in maioribus calculis necessaria eadem curatio
est. Sed virgini subiici digiti tanquam masculo: mu-
lieri per naturalia eius debent. Tum virgini quidem
sub ima sinisteriore ora. Mulieri verò inter vrinæ
iter, & os pubis incidendum est, sic vt vtroque loco
plaga transuersa sit: neque terreri conuenit, si plus ex
muliebri corpore sanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulso habenda sit.

Calculo euulso, si valens corpus est, neq; ma-
gnopere vexatum, sinere oportet sanguinē
fluere, quo minor inflammatio oriatur. Atq;
ingredi quoque eum paulum non alienum est, vt ex-
cidat, si quid intus concreti sanguinis mansit. Quod
si per se non destitit, rursus ne vis omnis intereat,
supprimi debet. Idq; protinus in imbecillioribus ab
ipsa curatione faciendum est. Siquidem vt disten-
tione neruorum periclitatur aliquis, dū vesica eius
agitatur: sic alter metus excipitur remotis medica-
minibus, ne tantum sanguinis profluat vt occidat.
Quod ne incidat, desiderare is debet in acre acetum,
cui aliquantum salis sit adiectum. Sub quo & san-
guis ferè conquiescit, & attringitur vesica, ideoque
minus inflammatur. Quod si parum proficit, aggluti-
nanda cucurbitula est & inguinibus & coxis, & su-
per pubem. Vbi iam satis vel euocatus est sanguis,
vel prohibitus, resupinus collocandus est, sic vt ca-
put humile sit, coxæ paulum excitentur: ac super vi-
cus imponendum est duplex aut triplex linteolum,
aceto madens. Deinde interpositis duabus horis in
solium is aquæ calidæ resupinus demittendus est, sic
vt à genibus ad vmbilicum aqua teneat, cætera vesti-
mentis circumdata sint, manibus tantummodo pedi

busque nudatis, vt & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo sudor multus oriri solet, qui spongia subinde facile detergendus est, finisque eius fomenti est, donec infirmo offendat. Tum multo is oleo perungendus, induendusque hapsus lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem & coxas & inguina, & plagam ipsam contextam eodem, ante se linæolo protegat, isque subinde oleo tepido madefaciendus est, vt neque frigus ad vesicam admittat, & nervos leniter molliat. Quidem cataplasmatibus calefacientibus vtuntur. Ea plus pondere nocent, quæ vesicam vrgendo vulnus irritant, quàm calore proficiunt. Ergo ne vinculum quidem vllum necessariū est. Proximo die, si spiritus difficiliter redditur, si vrina non excedit, si locus circa pubem mature intumuit, scire licet in vesica sanguinem concretum remansisse. Igitur demissis eodem modo digitis leniter pertractanda vesica est, & discutienda si qua coierunt. Quo fit, vt per vulnus postea procedant. Non alienum etiam est, oriculario clystere acetum nitromistum per plagam in vesicam compellere. Nam sic quoque discutiuntur, si qua cruenta coierunt. Eaque facere etiam primo die conuenit. Si timemus, ne quid intus sit, maximeque vbi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit, cætera eadem facienda sunt: vt demittatur in solium, vt eodem modo panniculus, eadem lana superiniiciatur. Sed neque sæpe, neque tandiu in aqua calida puer habendus, quàm adolescens est: infirmus, quàm valens: leui, quàm grauiore inflammatione adfectus: is cuius corpus digeritur, quàm is cuius astrictum est. Inter hæc verò si somnus est, & æqualis spiritus, & madens lingua, & sitis modica, & venter imus, sed & mediocris est cum febre modica dolor, scire licet recte procedere curationem. Atque in his inflammatio fere quinto vel septimo die finitur. Qua leuata, solium superua-

euum est. Supini tantummodo vulnus aqua calida fouendum est, vt si quid vrinae rodet, abluatur. Imponenda autem medicamenta sunt pus mouentia, & si purgandum vlcus videbitur melle linendum. Id si rodet, rosa temperabitur. Huic curationi aptissimū videtur Enneapharmacum emplastrum. Nam & seuum habet ad pus mouendum, & mel ad vlcus repurgandum: medulla etiam maximeque vitulina, quod in id ne fistula relinquatur, præcipue proficit. Linamenta verò tum super vlcus non sunt necessaria, super medicamentum ad id continendum, recte imponuntur. At vbi vlcus purgatum est, puro linamēto ad cicatricem perducendum est. Quibus temporibus tamen, si felix curatio non fuit, varia circa pericula oriuntur. Quæ prælagire protinus licet, si continua vigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si sitis vehemens, si venter imus tumet, si vulnus hiat, si transfiliens vrina id non rodit, si similiter ante tertium diem quædam liuida excidunt, si is aut nihil, aut tarde respondet, si vehementes dolores sunt, si post diem quintum magnæ febres vrgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in ventrem iucundius est. Nihil tamē prius est distentione neruorum, & ante nonum diem vomitu bilis. Sed cum inflammationis fit metus, succurri abstinētia, modicis & tempestiuis cibis, inter hæc fomentis, de quibus supra scripsimus, oportet.

De cancro qui excisa vesica nascitur, & qua curatione vti debeat. CAP. XXVII.

Proximus cancri metus est: is cognoscitur, si & per vulnus, & per ipsum colem fluit sanies mali odoris, cumq; eo quædam à concreto sanguine non abhorrentia, tenuesq; carunculæ lanulis similes: præter hæc si oræ vulneris aridæ sunt, si do-

lent inguina, si febris non defuit, eaq; in noctem augetur, si inordinati horrores accedunt. Considerandum autem est, in quam partem cancer is tendant. Si ad colem, indurescit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculiq; intumescunt. Si in ipsam vesicam, ani dolor sequitur, coxæ durescunt, non facile crura extendi possunt. At si in alterutrum latus, oculis id expositum est, paresque vtrique easdem notas, sed minores habet. Primum autem ad rem pertinet, corpus recte iacere, ut superior pars semper eadem sit, in quam vitium fertur: ita si ad colem it, supinus is collocari debet: si ad vesicam, in ventrem: si in latus, in id quod integrius est. Deinde ubi ventū fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum sit, aut cupressus, aut myrtus, idemq; humor clystere intus adicietur. Tum super ponetur lenticula cum malicorio mitta, quæ vtræque ex vino decocta sint: vel rubus aut oleæ folia, eodem modo decocta, aliaque medicamenta, quæ ad cohibendos purgandosque cancri proposui, ex quibus, si qua erunt arida, per scriptorium calamum inspirabuntur. Vbi stare cœperit cancer, mulso vulnus eluetur. Vitabiturq; eo tempore ceratum, quod ad recipiendum id malum corpus emollit, potius plumbum elotum cum vino inungetur, superq; idem linteolo illitum imponetur. Sub quibus perueniri ad sanitatem potest, cum eo tamen quod non ignoremus, orto Cancro sæpe affici stomachum, cui cum vesica quoddam consortium est, exq; eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque si quis retentus est, concoquatur, neque corpus alatur: ideoq; ne vulnus quidem aut purgari, aut ali possit, quæ necessario mortem maturant: sed ut his succurri nullo modo potest, sic à primo tamen diu tenenda ratio curationis est. In qua quædam observatio ad cibum quoque portionemque pertinens necessaria est. Nam cibus inter

COR. CELSI

principia non nisi humidus dari debet. Vbi vlcus purgatum est, ex media materia olera & falsamenta semper aliena sunt. Potione opus est non modica. Nam si parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia vrget, & vis corporis minuitur. Si plus æquo assumitur, subinde vesica impletur, eoq; irritatur. Non nisi aquam autem bibendam esse manifestius est, quam vt subinde dicendum sit. Solet verò sub eiusmodi vietu venire, vt alius non redatur. Hæc aqua ducenda est, in qua vel fœnum græcum vel malua decocta sit. Idem humor rosa mistus in ipsum vulnus oriculario clystere agendus est, vbi id rodit vrina, neque purgari patitur. Fere verò primo per vulnus exit hæc, deinde eo sanesciente diuiditur, & pars per colē descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur, quod interdum tertio mense, interdum non ante sextum, nonnunquam exacto quoque anno fit. Neque desperari debet solida glutinatio vulneris, nisi vbi aut vehementer rupta ceruix est, aut ex cancro multæ magnæq; carunculæ, simulq; nervosa aliqua exciderunt. Sed vt vel nulla ibi fistula, vel exigua admodum relinquatur, summa cura providendum est. Ergo cum iam ad cicatricem vulnus tendit extentis iacere feminibus, & cruribus oportet, nisi tamen molles, arenosive calculi fuerunt. Sub his enim tardius vesica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere necessarium est, & tum demum vbi iam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perducere: quod si antequam vesica purgata est, ora se glutinarunt, dolorq; & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel aduerso specillo diducendum est, vt torquentibus exitus detur, hisq; effusis tum diutius pura vrina descendat. Tum demum quæ cicatricem inducant, imponenda sunt, extendiq; vt supra docui, pedes quàm maxime vincti. Quod si fistulæ metus ex his causis, quas proposui, subesse videbitur, quo facilius claudatur ea, vel

certe coangustetur, in anum quoque dāda plumbeā fistula est: extentisq; cruribus, femina taliq; inter se deliganda sunt, donec qualis futura est, cicatrix sit.

Si naturalia feminarum concubitus non admittunt, quomodo curari conueniat.

CAP. XXVIII.

ET hoc quidem commune esse maribus & feminis potest. Proprie verò quædam ad feminas pertinent, vt in primis quod earum naturalia nonnunquam inter se glutinatis oris, concubitus non admittunt. Idque interdum euenit protinus in vtero matris, interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanescendo iunctis. Si ex vtero est, membrana ori vuluæ opposita est. Si ex vlcere, caro id repleuit. Oportet autem membranam duabus lineis inter se transuersis incidere ad similitudinem literæ X, magna cura habitā, ne vrinæ iter violetur. Deinde vndiq; eam membranam excidere: ac si caro increuit, necessarium est recta linea patefacere. Tum ab ora vel vossella vel hamo apprehensam, tanquam habenulam excidere: & intus implicitum in longitudinem linamentum, λήμνισκον Græci vocant, in aceto tinctum demittere, supraque succidam lanam aceto madentem deligare. Tertio die soluere vlcus, & sicut alia vlcera curare: Cumque iam ad sanitatem tendet, plumbeā fistulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamq; intus dare. Supraque idem medicamentum iniicere, donec ad cicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex vtero excutitur.

CAP. XXIX.

Vbi concipit autem aliqua, si iam propè maturus partus intus emortuus est, neque excidere per se potest, adhibenda curatio est, quæ numerari inter difficilimas potest. Nam & summam prudentiam moderationemque desiderat, & maximum periculum affert. Sed ante omnia vuluæ natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re quodque facile cognoscitur. Oportet autem ante omnia resupinam mulierem transuerso lecto sic collocare, ut feminibus eius ipsius ilia comprimantur. Quo fit, ut & imus uenter in conspectu medici sit, & infans ad os vuluæ compellatur, quæ emortuo partu id comprimit, ex intervallo verò paulum dehiscere. Hac occasione usus medicus, unctæ manus indicem digitum primum debet inferere, atque ibi continere, donec iterum ad os aperiatur, rursusque alterum digitum demittere debet, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. Ad cuius rei facultatem multum confert, & magnitudo uulvæ, & uis neruorum eius, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur, cum præsertim intus nonnumquam etiam duæ manus dari debeant. Pertinet etiam ad rem quam calidissimum esse imum uentrem, & extrema corporis, neque cum inflammatione incipisse, sed recentire protinus adhiberi medicinam. Nam si corpus iam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans, nisi ægerrime potest, sequiturque sæpe cum uomitu & cum timore mortifera neruorum distentio. Verum intus emortuo corpori manus injecta, protinus habitum eius sentit. Nam aut in caput aut in pedes conuersum est, aut in transuersum iacet, ferè tamen sic ut uel manus eius uel pes in propinquo sit. Medici uerò propositum est, ut eum manu dirigat, uel in caput, uel etiam in pedes, si fortè aliter compositus est: ac si nihil aliud est, manus uel pes apprehensus, corpus rectius reddit: nam manus in

nus in caput, pes in pedes eum conuertet. Tum si caput proximum est, demitti debet uncus undique leu-
uis, acuminis breuis, qui uel oculo, uel auri, uel
ori, interdum etiam fronti recte iniicitur, deinde at-
tractus infantem educit, neque tamen quolibet is
tempore extrahi debet. Nam si compresso vuluæ ore
id tentatum est, non emittente eo infans abrumpitur
& vinci acumen in ipsum os vuluæ delabitur, sequi-
turque neruorum distentio, & ingens periculum
mortis. Igitur compressa vulua, conuiescere: hian-
te, leniter trahere oportet, & per has occasiones pau-
latim eum educere. Trahere autem dextra manus
vincum, sinistra intus posita infantem ipsum, simulq;
dirigere eum debet. Solet etiam euenire, vt is infans
humore distendatur, exq; eo profluat fœdi odoris fa-
nies. Si quid tale est, indice digito corpus illud foran-
dum est, vt effuso humore extenuetur. Tum id leni-
ter per ipsas manus recipiendum est, nam vncus inie-
ctus facile hebeti corpusculo eleuabitur. In quo quid
periculi sit, supra positum. Sed in pedes quoque con-
uersus infans non difficulter extrahitur, quibus ap-
prehensus per ipsas manus commode educitur. Si ve-
rò transuersus est, neque dirigi potuit, vncus alē ini-
ciendus, paulatimq; attrahendus est. Sub quo fere
cervix replicatur, retroq; caput ac reliquum corpus
spectat. Remedio est, cervix præcisa, vt separatim
utraque pars auferatur. Id vñco fit, qui priori similis
in interiorem tantum partem per totam aciem ex-
cuietur. Tum id agendum est, vt antè caput, deinde re-
liqua pars auferatur, quia fere maiore parte extracta
caput in vacuam vuluam prolabitur: extrahi que sine
summo periculo non potest, si tamen id incidit, super
ventrem mulieris duplici panniculo iniecto, valens
homo non imperitus à sinistro latere eius debet assi-
stere, & super imum ventrem eius duas manus impo-
nere, alteraque alteram premere. Quo fit, vt illud ca-

put ad os vuluę compellatur. Idque eadem ratione
 quæ suprà posita est, vnco extrahitur. At si pes alter
 iuxta repertus est, alter retro cum corpore est, quic-
 quid protractum est, paulatim abscindendum est: &
 si clunes os vuluę vrgere cœperunt, iterum retro re-
 pellendæ sunt, conquisitusque pes eius adducendus.
 Alięq; etiamnum difficultates faciunt, vt qui solidus
 non exit, concisus eximi debeat. Quoties autem in-
 fans protractus est, tradendus ministro est. Is eum
 supinis manibus sustinere, medicus deinde sinistra
 manu leniter trahere vmbilicum debet, ita ne abrû-
 pat, dextraque eum sequi vsque ad eas, quas secun-
 das vocant, quod velamētum infantis intus fuit, hisq;
 vltimis apprehensis venulas membranulasq; omnes
 eadem ratione manu diducere à vulua, totumque il-
 lud extrahere, & si quid intus præterea concreti san-
 guinis remanet. Tum compressis in vnum feminibus
 illa in conclauī collocanda est, modicum calorem si-
 ne vllo perflatu habente. Super imum ventrem eius
 imponenda lana succida in aceto & rosa tinctā. Reli-
 qua curatio talis esse debet, qualis in inflammationi-
 bus, & in his vulneribus, quæ in nervosis locis sunt,
 adhibeatur.

De Ani vitiis, & eorum curatione. CAP. XXX.

ANi quoque vitia vbi medicamentis non vin-
 cuntur, manus auxilium desiderant. Ergo si
 qua scissa in eo vetustate induruerunt, iamq;
 callum habent, commodissimum est ducere aluum,
 tum spongiam calidam admouere, vt relaxentur illa,
 & foras prodeant. Vbi in conspectu sunt, scalpello sin-
 gula excidere, & vlcera renouare, deinde imponere
 linamentum molle, & super linteolum illitum melle,
 locumque eum molli lana implere, & ita vincire al-
 tero die, deincepsq; cæteris lenibus medicamentis

vti, quæ ad recentia eadem vitia necessaria esse aliàs proposui, & vtiq; per primos dies sorbitionibus eũ sustinere, paulatim deinde cibis adiicere aliquid, generis tamen eius: quod eodem loco præceptum est. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, vbi primum id apparuit, incidendum est, ne anus ipse suppuret. Neque tamen antè properandum est: nam si crudum incisum est, inflammationis multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque vulneribus, lenibus cibis, iisdemq; medicamentis opus est.

De condylomatum curatione.

AT tubercula, quæ condylomata appellantur: vbi induruerunt, hac ratione curantur: Alius ante omnia ducitur, tum volsella tuberculum apprehensum iuxta radices exciditur. Quod vbi factum est, eadem sequuntur, quæ suprà post curationem adhibenda esse proposui. Tantummodo si quid increseit, squama aris coercendum est. Ora etiam venarum fundentia sanguinem sic tolluntur: Vbi sanguini qui effluit, sanies adiicitur, alius acrius ducitur, quo magis oræ promoueantur. Eoque fit, vt omnia vela, quasi capitula conspicua sint. Tum si capitulum exiguum est, basimq; tenuem habet, astringendum lino paulum suprà est quàm vbi cum ano committitur. Imponenda spongia aqua calida est, donec id libeat. Deinde aut vngue, aut scalpello suprà nodũ id exulcerandum est. Quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur, interdum etiam vrinæ difficultas. Si id maius est, & basis latior, hamulo vno aut altero excipiendum est, paulumq; suprà basim incidendum, neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum est. Quod consequitur is, qui neque nimium, neque parum ha-

Bb

ij

mos ducit. Quà incisum est, acus debet immitti, in-
 fraque eam lino id capitulum alligari: si duo tria ve
 sunt, imum quodque primum curandum est. Si plura
 non omnia simul, ne tempore eodem vndiq; teneræ
 cicatrices sint: si sanguis profluit, excipiendus est spō
 gia, deinde linamentum imponendum. Vngenda fe-
 mina & inguina, & quicquid iuxta vlcus est, ceratūq;
 superdandum est. Farina hordeacea calida implendus
 is locus est: sic deligandus est. Postero die is desidere
 in aqua calida debet, eodemq; cataplasmate foueri.
 Ac bis die, & ante curationem, & post eam, cervices
 ac femina liquido cerato perungenda sunt, tepidoq;
 is loco continendus. Interpositis quinque aut sex
 diebus, oriculario specillo linamenta educenda. Si ca-
 pitula linul non exciderunt, digito promouenda. Tū
 lenibus medicamentis, iisdemq; que alibi posui, vl-
 cera ad sanitatem perducenda. Finito vitio, quemad-
 modum agendum esset, iam alias superius exposui.

coxæ

De varicum curatione. CAP. XXXI.

AB his ad crura proximus transitus est, in qui-
 bus orti varices non difficili ratione tollun-
 tur. Huc autem & earum venularum quæ in
 capite nocent, & eorum varicum qui in ventre sunt,
 curationem distuli: quoniam ubique eadem est. Igi-
 tur vena omnis, quæ noxia est, aut adusta tabescit,
 aut manu exciditur. Si recta est, si quamuis transuer-
 sa, tamen simplex, si modica est, melius aduritur. Si
 curua est, & velut in orbes quosdam implicatur, plu-
 resque inter se inuoluuntur, vtilius eximere est. Adu-
 rendi ratio hæc est: Cutis superinciditur, tum patefa-
 cta vena tenui & retuso ferramento candente modi-
 ce premitur, vitaturq; ne plagæ ipsius oræ durantur,
 quas reducere hamulis facile est. Id interpositis fere
 quaternis digitis per totum varicem fit, & tum su-

perimponitur medicamentum, quo adusta sanantur. At exciditur hoc modo: Cute eadem ratione super venam incisa, hamulo oræ excipiuntur, scalpelloque vndique à corpore vena diducitur, caueturque, ne inter hæc ipsa lædatur, ei que retusus hamulas subiicitur, impositoque eodem fere spatio quod supra positum est, in eadem vena idem fit, quæ quò tendat, facile hamulo extento cognoscitur. Vbi iam idem, quæ eunque varices sunt, factum est, vno loco adducta per hamulum vena præciditur, deinde quæ proximus hamus est, attrahitur & euellitur, ibi rursus abscinditur. Ac sic vndiq; varicibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & super emplastrum glutinans iniicitur.

Curatio digitorum coherentium. CAP. XXXII.

AT si digiti vel in vtero protinus, vel propter communem exulcerationem postea cohererunt, scalpello diducuntur, dein separatim vterque non pingui emplastro circumdatur. Atque ita per se vterque sanescit. Si verò sit vlcus in digito, posteaque male inducta cicatrix curuum eum reddat, primum malagma tentandum est. Dein, si id nihil prodest (quod & in veteri cicatrice, & vbi nervi læsi sunt, euenire consuevit) videre oportet, nervi ne id vitium, an cutis sit. Si nervi est, attingi non debet, neque enim sanabile est: si cutis, tota cicatrix excidenda est, quæ ferè callosa efficit vt extendi digitum non pariat, tum rectus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

De Gangrænæ curatione. CAP. XXXIII.

GAngræna inter vngues alasque aut inguina nasci, & si quando medicamenta vincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi

Bb iiij

dictum est. Sed id quoque cum periculo summo fit. Nam sæpe in ipso opere, vel profusione sanguinis, vel animæ defectione moriuntur. Verùm hic quoque nihil interest an satis tutum præsidium sit, quod vnicum est. Igitur inter sanam vitiatamq; partem incidenda scalpello caro vsque ad os est: sic vt neque contra ipsum articulum id fiat: & potius ex sana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relinquatur. Vbi ad os ventum est, reducenda ab eo sana caro, & circa os subsecanda est, vt ea quoque parte aliquid os nudetur: dein id ferrula præcidendum est, quam proximæ sanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons ossis quam ferrula exasperauit, leuanda est, supraque inducenda cutis, quæ sub eiusmodi curatione laxa esse debet, vt quàm maxime vndique os contegat. Quò cutis inducta nõ fuerit, id linamentis erit cõtegendum; & super id spongia ex aceto deliganda. Cætera postea sic facienda, vt in vulneribus, in quibus pus moueri debet, præceptum est.

LIBER OCTAVVS.

De positu & figura totius humani Corporis. CAP. I.

SUPER EST ea pars quæ ad ossa pertinet, quæ quo facilius accipi possit, prius positus, figurasq; eorum indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte concaua, extrinsecus gibba, vtrinque læuis, & quæ cerebri membranam contegit, & quæ cute capillum gignente contegitur. Eaque simplex ab occipicio & temporibus, duplex vsque in verticem à fronte est.